

Tijdingen UIT Leuven

Tijdschrift van de Vereniging
Historici Lovanienses
P708841

Verschijnt
viermaandelijks

Nr 177
december 2022

Inhoud

Woord vooraf	4
Wat VHL in 2023 in petto heeft	5
Reünies (afstudeerjaren 1969, 1971 en 1979)	6
Interview met Edward De Maesschalck	14
Hulde aan Edward (<i>Filum Rubrum</i>)	22
De letterzetter zet er een punt achter.	25
Straffe verhalen (Meisjesstudenten)	27
Historische strips	33
Recensies van historische boeken	35
Over Frantz Van Dorpe	41
Geschiedenis van reizen en toerisme	42
Over China gesproken	46
Geschiedenis van (het pad)	52
Historische Canon van Leuven	54
Academisch Kwartiertje	56
Column (Zeg ja tegen het onderwijs)	57
Camino Historici (Peloponnesos)	59
Kalender van Leuven	63
Uit de oude doos	64
Goed gezien (Sanda Dia)	66
Historische weetjes	13/21/24/32/58/65

Tijdingen uit Leuven is het periodiek van de Vereniging Historici Lovanienses, die alle Leuvense afgestudeerden in de Geschiedenis van de Oudheid, de Middeleeuwen, de Nieuwe Tijd en de Nieuwste Tijd groepeert. Lid worden van de Vereniging kan door overschrijving van € 15,00 (jaarlijks te betalen lidgeld) op rek.nr. BE26 7330 0301 6629 (KREDBEBB).

Redactie: Edward De Maesschalck (eindredacteur), Elke Close (voorzitter), Freija Bornauw, Karen De Windt, Annette Hoeymans, Frederik Maertens, Goedele Mafrans, Mart Moris, Sam Van Clemen, Jolien Gijbels en Caro Van der Paal (redacteurs). Werkten ook mee aan dit nummer: Jef Abbeel, Marc Hanson, Nico Van Campenhout, Ilse Van der heyden, François Van Gehuchten, Wilfried Wouters.

Cover: Leuven in vogelvlucht

Cartouche: Edward De Maesschalck als Opa uit *Leuven in vogelvlucht*

Woord vooraf

*B*este lezer,

Het is u misschien al opgevallen, deze laatste editie van *Tijdingen* staat vol met oproepen. Het zijn dan ook spannende tijden achter de schermen van onze organisatie. Nu corona al even achter ons lijkt te liggen, willen we in 2023 opnieuw een jaar vol actieve en historische activiteiten aanbieden. In het voorjaar plannen we een debat rond de Vlaamse canon en willen we, naast de traditionele lezingen van alumni en academici, ook graag jullie, onze leden, de kans geven om andere alumni kennis te laten maken met tentoonstellingen, steden of gebouwen waarmee jullie zelf welbekend zijn. We beginnen al meteen met een rondleiding in Leuven door niemand minder dan Edward de Maesschalck.

Zoals eerder aangekondigd is dit ook het laatste nummer van Edward als hoofdredacteur van *Tijdingen*, want vanaf 2023 neemt Mart Moris de fakkel van hem over. We nemen echter op gepaste wijze afscheid van Edward via een uitgebreid interview iets verderop in deze editie. Maar dit wil natuurlijk ook zeggen dat ons vertrouwd tijdschrift vanaf dan niet alleen een nieuwe look zal krijgen, maar dat er inhoudelijk ook enkele nieuwe rubrieken bijkomen. Zo hopen we ook meer aandacht te kunnen besteden aan de interessante thesissen die er door geschiedenisstudenten geschreven worden. Om dit nog eens extra in de verf zetten, lanceren we vanaf dit jaar ook de VHL-scriptieprijs!

U hoort het dus: spannende tijden op komst voor VHL! Voor meer details rond komende activiteiten of nieuwe initiatieven, kan u stevast ook op onze website www.vhl-alumni.be of Facebookpagina terecht. Of aarzel niet om contact met ons op te nemen via info@vhl-alumni.be. Verder rest er mij niets anders dan u veel leesplezier te wensen en u hopelijk te kunnen verwelkomen op een van onze activiteiten in 2023!

Elke Close
Voorzitter

Wat VHL in 2023 in petto heeft ...

Op stap met VHL: Leuven en zijn colleges

In het verlengde van zijn boek *Leuven en zijn colleges* gidst onze eigen Edward De Maeschalck u graag een keertje persoonlijk langs de prachtigste colleges van Leuven. De rondleiding duurt ongeveer 2,5 uur.

Afspraak op zaterdag 18 februari 2023 om 10 uur aan de trappen van de universiteitsbibliotheek. Omdat het weer in dit land altijd een spelbreker kan zijn, houden we zaterdag 25 februari 2023 als alternatief achter de hand.

Graag inschrijven vóór 1 februari 2023 via info@vhl-alumni.be. Zo kunnen we u makkelijk op de hoogte houden. Tot dan!

Bent u zelf gids in een museum, stad of streek? Wil u uw mede-alumni graag eens op sleeptouw nemen? Geef ons dan een seintje via info@vhl-alumni.be.

Nieuw! De VHL-scriptieprijs

Bent u net afgestudeerd als master in de geschiedenis aan de KU Leuven? Goed nieuws! VHL lanceert een scriptieprijs.

Behaalde uw eindverhandeling een minimale score van 15/20 en wil u meedingen? Stuur dan vóór 1 februari 2023 een abstract naar redactie@vhl-alumni.be. De winnaar wordt op gepaste wijze in de bloemetjes gezet.

Dateert uw scriptie van vóór 2022 of scoorde u een puntje minder? Niet getreurd! *Tijdingen* publiceert met plezier uittreksels of interessante inzichten uit verhandelingen van alumni. Bijdragen zijn welkom via redactie@vhl-alumni.be.

Debat: Vlaamse canon in het onderwijs

In het voorjaar van 2023 organiseert VHL een debat rond een heet hangijzer in het geschiedenisonderwijs: de invoering van de Canon van Vlaanderen. Deze historische gebeurtenis laten wij graag door enkele specialisten en ervaringsdeskundigen onder de loep nemen. Houd dus zeker onze nieuwsbrief in de gaten voor meer details.

Nog niet ingeschreven op de VHL-nieuwsbrief? Laat ons iets weten via info@vhl-alumni.be.

Reünies

*N*iet minder dan drie reünies vonden plaats in 2022: in het voorjaar was dat afstudeerjaar 1969 en in het najaar afstudeerjaar 1971 en 1979. Dat 'afstudeerjaar' is overigens relatief: vooral de bollebozen studeerden af na vier jaar, maar met het oog op de thesis kon het ook wel een jaartje later worden.

Afstudeerjaar 1969 (reünie 21 mei 2022)

Gent, 21 mei 2022

Na een onderbreking van twee jaar door corona, kwam het afstudeerjaar 1969 opnieuw bijeen, ditmaal in Gent. Daar ging de aandacht niet uit naar het voor velen bekende centrum, maar naar het zuidoosten van de stad. Enkele trouwe aanwezigen van de vele vorige bijeenkomsten konden niet aanwezig zijn om gezondheidsredenen. De jaren beginnen stilaan te wegen voor sommigen. Vorig jaar in augustus overleed onze jaargenoot André Vandewalle, de bekende en zeer verdienstelijke gewezen stadsarchivaris van Brugge.

Op de zitbanken op de Van Eyckbrug: eerste rij (vlnr) Suzan Vanschoubroek, Helena Demeestere, Brigitte Raskin, Marc Hanson; tweede rij (vlnr) Rita Vanderwielen en Armand, Ad Brosens en Tres; derde rij (vlnr) Harry De Ceulaer, Mark D'hoker, Lea en Paul Jans, Martine en Claude Delporte. Waren ook aanwezig: Agnes Claeys, Lieve Gevers, Louis Vos, Frank Vanderputte en Tuur Van Hoecke.

Vanaf 11.00 uur werden de twintig ingeschrevenen verwacht in Herberg Macharius, gelegen in de gelijknamige wijk. Dit aangepaste poortgebouw is het enige restant van het stedelijke slachthuis, gebouwd midden 19de eeuw en eind jaren tachtig gesloopt wegens verouderd. Na een eerste gezellige babbel gaf Marc Hanson, die in de buurt woont, vanaf de zitbanken van de Van Eyckbrug, een korte uitleg over de directe omgeving. De aandacht ging vooral naar het Visserij-eiland, een langgerekte landtong die ontstond tussen twee waterwegen: de Nederschelde en het in 1751 gegraven Visserijkanaal, een van de Gentse coupures ter bevordering van de scheepvaart. Daarna ging het via de Lousbergskaai en het Astridpark naar het restaurant, waar we even voor enen werden verwacht. De Lousbergskaai is genoemd naar Ferdinand Lousbergs, een 19de-eeuwse textielbaron met fabriek aan de Reep, die voor zijn arbeiders een bejaardentehuis liet bouwen langs die kaai. Het park met kinderspeeltuin draagt de naam van de in 1935 verongelukte koningin. Ze heeft er een mooi standbeeldje. Langs de straatkant staat er een lusthuis uit het eind van de 18de eeuw, ontworpen door architect Jean-Baptiste Pisson (1763-1818). In de 19de eeuw werd het uitgebreid tot een volwaardige woning. De architect Stefan Beel, bekend van werk in binnen- en buitenland, liet het pand onlangs grondig restaureren en houdt er nu kantoor.

Lusthuis van Jean-Baptiste Pisson

In het restaurant aan de groene Kasteellaan – anderhalve eeuw geleden denderden hier goederenwagons voorbij op weg naar de haven – kon er tijdens het diner verder bijgepraat worden. Tuur Vanhoecke, die door treinpech te laat aankwam, werd met applaus begroet en maakte de groep compleet. Vanaf 15.00 uur gingen we weer op pad om het Visserij-eiland te verkennen. Vooral vanaf de tweede helft van de 19de eeuw leefden nijverheid en prettig wonen in fraaie burgerhuizen op gespannen voet in deze lange straat. Pas in de jaren 70-80 verdwenen de laatste bedrijven, die niet meer pasten in een omgeving van wonen, rust en groen. Niet veel mensen in drukke steden kunnen zeggen dat ze rustig wonen met water en groen voor en achter. Langs de kaaimuren bekeken we de vele woonschepen, bijna allemaal vroegere vrachtschepen (spitsen) die werkloos geworden waren op de Gentse binnenwateren na de voltooiing van de Ringvaart in 1969 en het vertrek van de nijverheid uit de buurt.

We bezochten dan vier typische voorbeelden van vroegere industriegebouwen die werden opgewaardeerd tot respectievelijk loft, kunstenaarsatelier, woongelegenheden met tuin, en woonruimte met architectenbureau. Aan de andere kant van de Visserij becommentarieerden we een groot appartementencomplex, waar vroeger de gebouwen van dagblad Het Volk gelegen waren, en een ander geheel van luxeappartementen, een kwalitatieve verbouwing van het vroegere bejaardentehuis Lousbergs. Wat een contrast met de twee steegbeluiken uit

1889 met kleine verhuurde of aangekochte huisjes, die onlangs werden opgeknapt. Gent telt nu nog ca. 1500 van die huisjes, die tot het erfgoed van de stad behoren, maar als zodanig nog (niet) zijn erkend.

Verbouwing bejaardentehuis Lousbergs

Via de groene Achtervisserij met zicht op het Begijnhof ter Hoye (gesticht begin 13de eeuw), op een sociale woningbouwproject op de plaats van een vroegere cavaleriekazerne en geïnspireerd op dat begijnhof, en met zicht op de Nieuwen Bosch (vroeger een Franstalige eliteschool voor meisjes, nu een gewone gemengde middelbare school), wandelden we terug naar de Herberg, waar een verfrissend pintje welkom was en waar er nog werd nagepraat. Daarna ging iedereen zijns weegs. Op naar de volgende bijeenkomst bij Rita in Grimbergen.

Marc Hanson

Afstudeerjaar 1971 (reünie 10 september 2022)

Naar jaarlijkse traditie kwam ons jaar ditmaal samen in Maaseik. Aanleiding was de 25-jaarlijkse viering van de translatie van de relieken van Harlindis en Relindis van Maaseik naar Aldeneik en terug. Deze beide maagden hebben rond 720 een benedictinessenklooster gesticht in Aldeneik en werden na hun dood als heiligen vereerd. Dat klooster werd in 952 omgevormd tot een kapittel van kanunniken dat de verering van de heiligen voortzette. In 1571 werd dat kapittel naar het ommuurde Maaseik verplaatst om veiligheidsredenen. Die overbrenging gebeurde met een processie. De traditie van de viering van de overbrenging werd pas in 1871 ingezet, toen in de Westerse christenheid een algemene steunbeweging op gang kwam voor paus Pius IX die, als gevolg van de Italiaanse eenmaking, niet alleen de kerkelijke staat maar ook de stad Rome verloor. De eerste edities, 1871 en 1897, waren uitgebreide processies, demonstraties van het rijke Roomse leven. In 1922 en 1947 werd er ook een uitgebreid historisch gedeelte aan toegevoegd. Vooral 1972 was een totaalspektakel dat de geloofscrisis en de vertwijfeling van het individu gestalte gaf. Puur existentialisme. Dat niveau werd in 1997 niet meer gehaald en in 2022 werd gekozen voor een ingetogen processiegang, heen en terug, respectievelijk op 18 en 25 september, met daaraan gekoppeld historische en artistieke tentoonstellingen in Maaseik en Aldeneik, van juli tot september.

De vaste afspraak van onze reünie, de tweede zaterdag van september, viel niet samen met de eerste processiegang, gelukkig maar want op 18 september regende het pijpenstelen. We

Aanwezigen reünie 2de lic. 1971. De namen van de jaargenoten-historici staan in vetjes.
*Vln; eerste rij: Marte Peeters (echtg. Bert Mersch), **Griet Wijnants**, Leon Vreys (echtg. Annita Menschaert);*
***Annita Menschaert**; tweede rij: **Rozemie Steyaert**, **Lea Kempenaers**, **Riekies Vanvoorden**,*
*Kathleen Dubaere (echtg. Luc Thomassen), Mieke Grypdonck (echtg. Staf Janssens), **Luc Thomassen**;*
*derde rij: **Frans Chanterie**, **Roel Verstaen**, René van Deyk (echtg. Lea Kempenaers), **Bert Mersch**,*
*Hilde Meerseman (weduwe van **Richard Boijen**), **Staf Janssens**, **Geo Vande Winkel**.*

kwamen op 10 september bijeen in het café Majestic aan de Bospoort, waar drie invalswegen naar Maaseik samenkomen. Voor de middag werd alleen een fototentoonstelling bezocht over de vorige edities van de omme-gang. Daarna werd er geluncht in "De zoete naam Jezus", een schuur van het voormalige agnetenklooster waar de dochter van Jan van Eyck, Livina nog kloosterzuster is geweest. Het culinair genot dat ons daar ten deel viel kan best worden geïllustreerd met een beoordeling door Frans Chanterie sj: "Een verzorgde lunch. Ik dronk als opening een gintonic, voorgerecht de fijn gekruide zalm, hoofdgerecht een vleeschotel met groenten, de aardappel gevuld met een pittige smaak gevende saus. En dan een dessert, een crème glace. De koffie was koffiie!"

"Den soeten naam Jezus" in het voormalige agnetenklooster.

Vandaar trokken we naar de markt waar het standbeeld van Jan en Hubert van Eyck de achtergrond vormde voor een groepsfoto. Op de markt zelf werd een kunsttentoonstelling bezocht, "Evocerende kwetsbaarheid" van de Hasselaar Bart Devlin met bewerkte foto's en broze vrouwenfiguren. In een nevenruimte "Inkt kruipt waar het niet gaan kan", werk van Rita Westhovens, grafisch vormgever en Sandra Elisa Maes, copywriter. Volgende etappe was het ursulinenklooster, waarin eertijds een prestigieuze meisjesschool was gevestigd. Na het vertrek van de laatste zusters in 1994 biedt het onderdak aan een privé collectie van 700 schilderijen van 1500 tot 1914 bijeengebracht door John Selbach zaliger, een Hollandse collectioneur. Alleen de benedenverdieping werd bezocht met in de refter een selectie van vrouwenportretten en een brons van Jef Lambeaux. De vroegere ontvangstkamers werden ingericht als antieke stijlkamers, een keuken, een slaapkamer, een bureau, een pronkkamer, met authentieke meubels en gebruiksvoorwerpen en de nodige schilderijen. Door tijdsgebrek werden de 2 bovenverdiepingen en de zolderverdieping met een speelgoedmuseum niet bezocht.

Het derde klooster dat werd bezocht was het capucienenklooster dat op dit ogenblik een restauratie en renovatie ondergaat. In de kerk uit 1635-1638 die op dit moment geheel ont-daan is van haar religieuze ornamenten, kreeg de porseleinkunstenaar Piet Stokmans de mogelijkheid om zijn creativiteit te ontplooiën. In een nevenruimte lichtte de kunstenaar zijn performance zelf toe. In zo'n sobere ruimte komen de voorwerpen veel sterker tot hun recht. Onze Kunstroute eindigde waar ze begonnen was, in café Majestic, met een drankje en een gezellige babbel.

Bert Mersch

Afstudeerjaar 1979 (reünie 8 oktober 2022)

Op maandag 6 oktober 1975 arriveerden de treinen in het Leuvense station met onder meer een vracht achttienjarige groentjes, die onder moeders rokken en vaders gestrengheid van-daan kwamen. Ze zochten hun kot op, laadden hun valies uit en togen naar de eerste les. Met een stadsplan in de hand – onzeker zoekend naar het Sencie Instituut, het Maria-Theresiacollege en 'het Kremlin' – stapten of fietsten ze naar hun doel. Met 110 waren ze, bissers inbegrepen, die het eerste jaar Moderne Geschiedenis aan de KU Leuven aanvatten. Op hetzelfde ogenblik speelden zich in Kortrijk en Antwerpen gelijkaardige taferelen af. Pas in het derde jaar zouden 'Kullers' en 'Kulakkers' samengebracht worden, aangevuld met enkele kandidaat-historici van de Antwerpse UFSIA.

De gevreesde examens werden gespreid van 10 juni tot 9 juli 1976. Die onzalige eerste dag steeg het kwik boven de 30 graden. Het zou, mits lichte inzinkingen, een maand op dat peil blijven. Leuven pufte en de regering verbood om auto's te wassen of gras te besproeien. De terrassen floreerden, maar 'de schachten' pasten ervoor. Wij studeerden op kot bijna 'moe-

dernaakt' de bladzijden uit onze boeken, en maar drinken en maar zweten! Op zaterdag 10 juli kwam professor Jan Arthur Van Houtte in het faculteitsgebouw eindelijk de proclamatie houden: eerst de namen van de bollebozen en nadien de anderen, eerst 'de juffrouwen' en vervolgens 'de heren' ... In de Franse bergen gooide Lucien Van Impe op dat eigenste ogenblik Joop Zoetemelk drie minuten los om zo de Tour te winnen.

Op zaterdag 8 oktober 2022, in hun pensioneringsjaar, kwamen ze weer samen voor een reünie in Abdij van Park. Kris Bovin, Henk Cuypers en Nico Van Campenhout hadden de voorbereidselen getroffen en ondergetekende de taak bezorgd een verslag te schrijven. De meesten kwamen nu aangereden met de auto en druppelden daarna de oude watermolen van Abdij van Park binnen. In een klein achterkamertje werden de gezichten onderzoekend bekeken: wie zou dat nu zijn? Plots een gebaar of een stem, en herkenning werd ons deel. Een weelderige, zwarte krullenbol, een 'helmboos wuivende Hector' van destijds, is nu zo kaal als een maanlandschap. Soms brillen die er vroeger niet waren en omgekeerd. Idem voor de baarden. Lang dameshaar nu kort gewiekt. Gitzwarte haren van toen zijn nu grijs of al wit. Maar de geesten zijn niet gebroken: gevat, diepzinnig en humoristisch werd er gebabbeld!

We leerden gegendst de abdij en de prachtige omgeving kennen. Hertog Godfried met de Baard beschikte hier over een park en liet in 1129 norbertijnen van Laon overkomen om een stichting op te zetten. Gids Zeger Debyzer vertelde over de verbouwingen en het omliggende landschap. In de Norbertuspoort

Op de trappen van het prelaatsgebouw

Bezoek aan de Alamirestichting in de Norbertuspoort

is de Alamirestichting gevestigd met de *Library of Voices*. Met geavanceerde technologie wordt er oude muziek – in het bijzonder de Vlaamse polyfonie uit de late middeleeuwen en de renaissance – gevaloriseerd. Pardepardje is een Leuvens liederenboek van omstreeks 1475. Prachtige facsimile's van koorboeken doen pijn aan de ogen vanwege hun schoonheid. De beiaard van de Parkabdij klinkt nog dagelijks voor de vrede.

Conservator Stefaan Vanlani begeleidde ons doorheen de abdij, waar in de kelder sporen bewaard bleven uit de 12de-eeuwse beginperiode. De historische glasramen van het kloosterpand werden herontdekt in de universiteit van Yale, waar ze via de Brusselse familie Dansaert waren terechtgekomen. Twintig ervan bevinden zich ondertussen weer op hun oorspronkelijke plaats. Ons bezoek vervolgde via de recentelijk gerestaureerde bibliotheek en de kerk.

In de gerestaurerde refter van de abdij

In de tuin van de herberg uit 1672 van de familie Viaene-Verstraete, die later fungeerde als bakkerij en brouwerij, ging de receptie door. Nico speeche en citeerde Ernest Claes: "*Leuven, dagen, o schone dagen*". Onze Leuvense jaren bezorgden ons inderdaad vitamines voor hart en ziel, een omschrijving die hij ontleende aan een bevriende VUB-historica. Hij roemde ook enerzijds de ongebondenheid en anderzijds de verbondenheid, die destijds onze studententijd vol vrijheid in alle opzichten kenmerkten. De toen gesmede banden en bijgevolg de wens elkaar terug te zien zorgden voor een talrijke opkomst bij deze samenkomst.

Receptie in de tuin van de oude brouwerij

Jozef Eraly zorgde voor een verrassing met een fraaie gelegenheidsbladwijzer als herinnering aan 8 oktober 2022. Om de namiddag en avond te archiveren, werden enkele groepsfoto's gemaakt. Alle aanwezigen signeerden ook een kaart, die werd toegestuurd aan emeritus hoogleraar Herman Van der Wee – 94 sinds 10 juli –, die revalideert na een hersenbloeding.

Waar we vroeger de kost van de Alma's tot ons namen, mocht het nu wat meer zijn. Het diner vond plaats op de tweede verdieping van de Abdijmolen, waar de meer dan 93-jarige 'pater noster historiae', emeritus professor Lode Wils, ons opwachtte. Hij publiceert overigens nog geregeld! Ik meende ergens een primeur te hebben gevonden, maar de 'grand old man'

wist daarover honderduit te vertellen ... Je kan de absolute specialist inzake de geschiedenis van de Vlaamse beweging in eruditie nog altijd niet kloppen! Nico loofde professor Wils, die destijds werd gevreesd, maar wiens strengheid intussen plaats heeft gemaakt voor een brede mildheid. Aan tafel werd gepraat over vroeger en vandaag en alles daartussen, inclusief de gebruikelijke onnozelheden, zoals: Wat is een otter met Parkinson? Een bever! Na afloop stapten wij met professor Wils naar de parking. In de halve duisternis liet ik zijn beeld op mijn netvlies inbranden om op te slaan in het langetermijngeheugen.

In de studentencodex werd ook het lied *Honderd Semesters* opgenomen. Een oud-student denkt na vijftig jaar of honderd semesters terug: *Mijn studententijd verliep / Rap, lijk lopend water / En het werk'lijk leven riep / Mij uit de Alma Mater*. Wanneer we het jaren geleden lazen, dachten we: vijftig jaar verder. Hoe zou het dan zijn? Zingt men nog het Gaudeamus of het lo Vivat? Of is het alleen gamen, chatten of chillen?

Bij het afscheid werd afgesproken om niet al te lang te wachten om nog eens samen te komen. Misschien over drie jaar, op een honderdsemesters-reünie in 2025, als het een halve eeuw geleden zal zijn dat wij in Leuven aankwamen en de universiteit haar 600ste verjaardag viert ...

François (Swa) Van Gehuchten

Historische weetjes

Lviv

Wist je dat de termen 'misdaden tegen de mensheid' en 'genocide' bedacht zijn door twee verschillende juristen die beiden van joodse afkomst waren en hun carrière startten aan de universiteit van de Oekraïense stad Lviv? Hersch Lauterpacht (1897-1960) studeerde er toen de stad nog deel uitmaakte van Oostenrijk-Hongarije en Lemberg heette. Raphael Lemkin (1900-1959) kende de stad als het Poolse Lwów. Hun levens verliepen zeer verschillend, alsook hun beproevingen om elk zijn juridisch concept op de internationale kaart te zetten. Philippe Sands verweef de geschiedenis van deze heren en van de stad op meesterlijke wijze met zijn eigen familiegeschiedenis in het boek *East West Street* (in het Nederlands vertaald als *Galicische Wetten*, later *Oost-Weststraat*).

Interview met Edward De Maesschalck

 Omdat Edward De Maesschalck dit jaar afscheid neemt als hoofdredacteur van *Tijdingen* na bijna 25 jaar trouwe dienst en 60 nummers, rekende Nico Van Campenhout het zich tot zijn plicht hem te interviewen.

Wie is Edward De Maesschalck?

Edward De Maesschalck (°Leuven, 1946) voorstellen aan de lezers van dit blad, waarvan hij sinds 1998 hoofdredacteur is, hoeft eigenlijk niet, maar toch. Als zoon van een apotheker studeerde hij geschiedenis aan de KU Leuven en de Ecole nationale des Chartes in Parijs. Van 1969 tot 1979 was hij verbonden aan het Departement Geschiedenis van de Leuvense universiteit als assistent van professor Willem Lourdaux (1923-1988). Ondertussen promoveerde hij in 1977 tot doctor in de geschiedenis. Van 1979 tot 2010 was hij programmamaker en later programma-adviseur van Canvas bij de televisie van de Vlaamse openbare omroep.

De Leuvense historicus Ernest Persoons (1937-2022), algemeen rijksarchivaris van 1987 tot 2002, was zijn schoonbroer. Hij trouwde in 1971 met historica Fryda Van Damme, die hem drie zoons schonk, maar al in 1995 aan kanker overleed. Hij schreef over dat verlies het boek *Sterven is een kunst* (1996), dat gedurende enkele weken het meest verkochte boek was in Vlaanderen. In 1998 hertrouwde hij met germaniste Anne Stroobants.

In opdracht publiceerde Edward De Maesschalck een aantal monografieën over eigentijdse geschiedenis: *Een Bond voor alle gezinnen. Geschiedenis van de gezinsbeweging in Vlaanderen* (1996), *Davidfonds 1875-2000* (2000), *Vlaanderen ontmoet Nederland. Geschiedenis van de Orde van den Prince* (2005; i.s.m. Kristin Van der Wee), naast twee boeken over het verblijf van Karl Marx (1818-1883) in Brussel (1983 en 2005).

Na zijn pensionering legde Edward De Maesschalck zich toe op historische syntheses betreffende de geschiedenis van het huidige Belgische grondgebied tijdens de middeleeuwen en het ancien régime: in 2009 *De Bourgondische vorsten (1315-1530)*, in 2012 *De graven van Vlaanderen (861-1384)*, in 2015 *Oranje tegen Spanje (1500-1648)* en in 2019 *Het strijdtoneel van Europa. De Zuidelijke Nederlanden onder Spaans, Oostenrijks en Frans bewind (1648-1815)*. Hij publiceerde ook boeken over zijn geboortestad Leuven, zoals in 1998 de strip *De wolf van Sint-Pieter* (i.s.m. Ron van Riet), in 2003 *Overleven in revolutietijd. Een ooggetuige over het Franse bewind (1792-1815)*, in 2016 het getekende wandelboek *Leuven in vogelvlucht* en in 2021 *Leuven en zijn colleges: trefpunt van intellectueel leven in de Nederlanden (1425-1797)*. Edward De Maesschalck gidst ook cultuurhistorische reizen, onder meer voor het Davidsfonds.

In "*Leuven in vogelvlucht*" portretteerde de auteur zichzelf in de Leuvense universiteitsbibliotheek.

Eerder dit jaar publiceerde hij twee historische publiëksboeken, *Moed en tegenspoed. Edelvrouwen in de Bourgondische tijd* en *Ondergang. De val van Habsburg in de Nederlanden (1648-1815)*, de zoveelste exemplaren in een indrukwekkende reeks. Kort vóór de zomer getuigde hij in het televisieprogramma *Bariloche* op Canvas over zijn tante Jetje Claessens (1912-1995), de zuster van zijn moeder, die als hoofdleidster van de Dietsche Meisjesscharen – de vrouwelijke jeugdbeweging van het Vlaams Nationaal Verbond (VNV) – tijdens de Tweede Wereldoorlog in de collaboratie terecht kwam en die na een aantal jaren in de gevangenis te hebben gezeten in 1951 naar Argentinië emigreerde. Lang voor deze omschrijving *bon ton* werd, was Edward De Maesschalck in de volle zin van het woord een publiekshistoricus.

In de nazomer maakten wij op vraag van het bestuur van de Vereniging Historici Lovanienses een interview met hem naar aanleiding van zijn afscheid als hoofdredacteur van *Tijdingen uit Leuven*.

In Leuven studeren als Leuenaar, was dat anders dan voor spoor- en kotstudenten?

Ik had thuis een kamer, maar geen kot. Ik heb dus niet leren sparen of koken, want mijn bedje stond gespreid en de maaltijden stonden klaar. Omdat ik erg gedisciplineerd was, heb ik de vrije tijd gebruikt om veel te lezen en te studeren. Ik was een echte studax en ik ben het vandaag nog steeds. Ik werk op mijn 75ste nog altijd acht uur per dag. Maar ik was wel ge-

fascineerd door al die studenten en studentinnen uit andere Belgische regio's. In de vakantie ging ik hen geregeld ongevraagd opzoeken. Soms zette ik mijn tentje op in de tuin, als dat mocht. In ruil kregen ze soms een tekening cadeau, want mijn grootste hobby was (en is) schetsen maken.

Hoe keek u in uw Leuvense studietijd aan tegen 'Leuven Vlaams', de splitsing van de universiteit en de studentencontestatie, en hoe bekijkt u dat vandaag?

Het was een heftige tijd en ik stond geregeld op de barricaden, zij het met vest en das, wat 'de linkse rakers' niet echt konden waarderen. 'Leuven Vlaams' was overduidelijk een monsterverbond tussen links en rechts, een samengaan van 'Bourgeois buiten' en 'Walen buiten', en daarom is het ook gelukt. Ik vermoed dat het dezer dagen niet meer zou kunnen en dat België door Europa op de vingers zou worden getikt. Maar ik ben wel overtuigd dat het een goede zaak is geweest en vooral dat het veel onvrede heeft gekanaliseerd.

Edward op een studentenfeest in de jaren 60.

Is het correct om u – hoewel u begon als mediëvist – een historische generalist en een publieksgerichte vulgarisator te noemen?

Ik heb geleerd dat er verschillende manieren bestaan om aan geschiedenis te doen en ik heb ze alle beoefend. Eerst heb je (academische) boeken en artikelen die op bronnen gebaseerd zijn (zoals een thesis), dan heb je wetenschappelijke syntheses die vooral op boeken gebaseerd zijn (zoals mijn werken over de Nederlanden). Je kan dat vulgarisatie noemen, maar ik vind het vooral een plicht tegenover de gemeenschap. Ten slotte heb je echte vulgarisatie voor een breed publiek. Ik heb heel wat televisieprogramma's gemaakt over historische figuren en gebeurtenissen, maar ook stripverhalen. Geen enkele methode is naar mijn gevoel minderwaardig. Het is vooral door mijn werk voor de Vlaamse publieke omroep dat ik naast de middeleeuwen ook andere periodes in het vizier kreeg. Ook hier geldt dat geen enkele historische periode minder belangrijk is. Ik ben zelf een fan van boeken en programma's over de prehistorie, het oude Egypte en zelfs over de kosmos. In feite vind ik alles even interessant.

Wat heeft u geleerd uit uw jarenlange job als verantwoordelijke voor de historische televisieprogramma's van de Vlaamse openbare omroep, en wat is het belang van dergelijke programma's?

Ik heb het scenario geschreven voor heel wat docudrama's – Ketter John Wyclif, Thomas More, Everard 't Serclaes, Johannes Ruusbroec, Maria van Bourgondië, De Heksenhamer, Karl

Marx, Julius Vuylsteke, Herman Vos – en was adviseur voor de prestigieuze reeks over Willem van Oranje. Docudrama's worden gemaakt met echte acteurs en dialogen en ik heb dat graag gedaan. Ik ben ermee gestopt omdat er altijd geld tekort was om er een echte film van te maken. Maar ik geloof nog wel in een goede documentaire, zoals het verhaal van 'Leuven Vlaams' (*Het grote onge-noegen*, 1986). Ik was in Vlaanderen ook de eerste die compilaties maakte met fragmenten van vroegere programma's, zoals 18 afleveringen over *De jaren zestig* (1988). Omdat ik goed vertrouwd was met codicologie (handschriftkunde), besepte ik beter dan de directie dat het beeldarchief in feite een verzameling was van unieke 'codices'. In die jaren smeedde men plannen om al die 'oude rommel' te dumpen, maar ik maakte er nieuwe, succesvolle en vooral spotgoedkope programma's mee. Vandaag is er geen mens die er nog voor pleit om al dat historisch materiaal te dumpen.

Bij persconferenties voor Canvas koos Edward altijd voor een humoristische benadering (2005).

Waarom heeft het geduurd tot 2021 vooraleer u uw doctoraatsverhandeling uit 1977, "Kollegestichtingen aan de universiteit te Leuven (1425-1530). Pogingen tot oplossing van armoede- en tuchtproblemen" uitwerkte tot het boek "Leuven en zijn colleges: trefpunt van intellectueel leven in de Nederlanden (1425-1797)"?

Na mijn doctoraat vond ik werk bij de toenmalige BRT-televisie. Er kwam toen zoveel nieuws op me af dat het onderzoek naar de universitaire colleges is stilgevallen. Ik werd er wel nog geregeld aan herinnerd door Leuvense gidsen die me vroegen naar nuttige informatie voor een cultuurtoeristische wandeling. In coronatijd kreeg ik plotseling zeeën van tijd en heb ik eindelijk een boek over dit onderwerp voltooid. Omdat ik ondertussen al veel ervaring had opgedaan met vulgarisatie, kon ik ook beter selecteren wat voor de lezer zinvol was en wat niet. Institutionele geschiedenis is altijd een harde dobber, maar ik hoop dat het boek leesbaar is geworden, want dat was mijn doctoraat in geen geval. Dat telde 1500 bladzijden, waarvan 500 bladzijden bijlagen!

Hoe is uw meer dan ruimhartige en jarenlange engagement voor de Vereniging Historici Lovanienses en haar blad Tijdingen uit Leuven ontstaan? Had u er een bepaald doel mee voor ogen, hoe kijkt u erop terug en hoe ziet u de toekomst van de vereniging en haar blad?

Ik heb altijd graag geschreven en het ledenblad was een ideale refuge voor teksten, columns en tekeningen. Ik heb een hele generatie studenten persoonlijk gekend en via het blad wilde ik contact met hen onderhouden. Ik heb ook geleerd hoe je zo'n ledenblad tegelijkertijd serieus en onderhoudend kan maken, onder meer via geschikte illustraties. Ik voel wel hoe de harde kern van mijn publiek begint te verouderen. Het aantal in memoriams neemt geleidelijk toe en het is moeilijker geworden om jongere afgestudeerden enthousiast te maken. Dat is ook de reden waarom ik met dit nummer de fakkel overdraag aan de jongere generatie. Er is een tijd van komen en van gaan. En de tijd van gaan is gekomen!

De aankondiging van een interview met u op Radio 1 in juli 2017 luidde als volgt: "Edward De Maesschalck vertelt over de invloed van Conscience, Mondriaan, Jeanne d'Arc en de Efteling in zijn leven". Kunt u dat wat nader toelichten?

Omdat ik een half leven bij de openbare televisie heb gewerkt, kennen ze me daar wel en weten ze ook dat ik altijd bereid ben om mee te gaan in experimenten. In 2017 maakte Sven Speybrouck op Radio 1 een zomerreeks van het programma *Interne Keuken* over passies voor bepaalde figuren of voorwerpen. In mijn geval was dat bijvoorbeeld Hendrik Conscience (1812-1883), van wie ik als tiener alle boeken heb gelezen. Hij is de eerste echte fictieschrijver uit de geschiedenis van Vlaanderen. Zijn talent heb ik toen proberen aan te tonen met enkele zinsneden uit zijn werk. Mijn bewondering ging eveneens uit naar de Nederlandse modernistische kunstschilder Piet Mondriaan (1872-1944), die mij fascineerde toen ik in 2017 een retrospectieve tentoonstelling over hem bezocht in Den Haag. Van Jeanne d'Arc (ca. 1412-1431) had ik thuis als kind al een beeldje. De Efteling is een eerbetoon aan de Nederlandse tekenaar en graficus Anton Pieck (1895-1987).

Edward bij de ontwikkeling van Canvas als meerwaardezender (2002)

Voelt u zich Leuenaar, Brabander, Vlaming, Belg, Europeaan en/of wereldburger, en zo ja in welke volgorde en waarom?

De genoemde volgorde is logisch en ik heb het doorgaans ook zo aangevoeld. Maar de laatste jaren ben ik me toch steeds meer Europeaan gaan voelen en steeds minder Vlaming. Door mijn jarenlange studie over de geschiedenis van de Nederlanden vind ik het *idee-fixe* van een onafhankelijk Vlaanderen steeds minder relevant en in elk geval onhistorisch. Het is duidelijk door gebrek aan kennis dat zoveel mensen zich laten inpakken door extremisten, die in de regel vijandig staan tegenover Europa en tegenover België, en die bovendien dikwijls geloven in complottheorieën. Het ergst van al vind ik dat ze de geschiedenis proberen om te buigen in hun voordeel, terwijl een objectieve lezing dikwijls het tegenovergestelde vertelt.

U bent een uitstekende tekenaar en u geniet ten volle van klassieke muziek. Welk rol speelt kunst in uw leven?

Toen ik op mijn achttiende een studie moest kiezen, dacht ik aan kunstgeschiedenis. Dat leidde toen echter niet tot een wettelijk diploma, zodat ik koos voor geschiedenis. Daarna zou ik nog wel zien. Maar het is bij geschiedenis gebleven en ik voel me er helemaal thuis. Een van mijn kinderen heeft wel kunstgeschiedenis gestudeerd. Tekenen is altijd een hobby geweest, vooral schetsen in openlucht. Het is een beetje zoals naaiwerk of maquettebouw. Je bent zo gefocust dat je al je zorgen vergeet. Ik heb ook leren pianospelen, maar een groot talent ben ik niet. Het is meer een ontspannend amusement. Ik heb ergens gelezen dat pianospelen een van de beste manieren is om de hersenen te oefenen. Dat komt omdat de twee handen een verschillende partituur spelen, zodat daardoor de verbindingen in het hoofd goed worden onderhouden.

“Ce que l’on conçoit bien, s’énonce clairement”, schreef ooit de Franse auteur Nicolas de Boileau (1636-1711). Schrijft de gemiddelde (Vlaamse) historicus helder en toegankelijk genoeg?

Veel historici schrijven ondermaats, omdat ze nooit geleerd hebben goed te schrijven. Geschiedenis is ook en vooral taal, vertellen is een vak. Dat besepte ik al van kindsbeen af, toen ik Conscience las, maar ook meestervertellers als Ernest Claes (1885-1968), Louis Couperus (1863-1923) of Louis Paul Boon (1912-1979). Op de VRT kreeg ik les van taaladviseur Eugène Berode (1931-2011), die ons leerde hoe je commentaar moet schrijven voor documentaires. Later heb ik er zelf les over gegeven. De zinnen mogen nooit te ingewikkeld worden, want de kijker hoort ze maar één keer en kan niet terugspoelen. Sindsdien lees ik al mijn boeken luidop voor aan mezelf, om er zeker van te zijn dat het ritme goed zit. De lezer merkt dat onbewust op en zegt me achteraf: uw boek is goed leesbaar! Dat is de mooiste beloning.

Welke van uw vele publicaties koestert u het meest, en waarom?

Het interessantste boek ooit was *Overleven in revolutietijd. Een ooggetuige over het Franse bewind (1792-1815)* uit 2003 over de Franse Revolutie en haar gevolgen en implicaties in Leuven, waarbij ik me baseerde op een ooggetuigenverslag van pruikenmaker en brievenbesteller Jan-Baptist Hous (1756-1830). De blik van een gewone man op de grote gebeurtenissen van zijn tijd trekt je krachtig de geschiedenis binnen en laat je nooit onberoerd. Het is alsof je er zelf bij bent.

Welke historische boeken zouden vandaag verplichte lectuur moeten zijn voor iedereen die in Vlaanderen geschiedenis studeert?

Elke historicus moet toch tenminste zijn eigen geschiedenis kennen en is dus wel verplicht een van de grote syntheses door te nemen. Dat kunnen mijn eigen boeken zijn, maar er zijn nog andere uitstekende syntheses, zoals *Geschiedenis van de Nederlanden* onder redactie van de Leidse emeritus hoogleraar geschiedenis Hans (J. C. H.) Blom en zijn Leuvense collega Emiel Lamberts, waarvan sinds de eerste editie uit 1993 meerdere herziene herdrukken verschenen. Daarnaast zijn enkele goede biografieën aanbevelenswaardig, zoals de boeken van de Britse historicus Geoffrey Parker over *Keizer Karel (1500-1555)* en *Filips II (1527-1598)*. En uiteraard honderd-en-een andere boeken. Het stopt nooit en met elk boek wordt een mens een beetje wijzer.

Hoe beoordeelt u de uitspraak van de Deense filosoof Søren Kierkegaard (1813-1855) dat we het leven voorwaarts moeten leven, terwijl het alleen achterwaarts kan worden begrepen?

Geschiedenis kennen is een manier om in het leven te staan, vergelijkbaar met, maar anders dan sociologie of geografie. Ik ben ervan overtuigd dat een historicus in elk bedrijf een meerwaarde betekent, omdat hij dingen beseft die de ander niet weet of kent. De annexatie door Rusland van de Krim in 2014 en de Russische inval in Oekraïne, die begon in februari van dit jaar, kunnen worden verklaard – maar uiteraard niet gerechtvaardigd – met enige historische kennis. Als je door de Balkan reist of in het Midden-Oosten bent, begrijp je niets van de lokale bevolking als je niet de gevoeligheden van hun geschiedenis kent. Geschiedenis is niet het leven, maar wel de meesteres van het leven (*magistra vitae*).

“Je leert dat er meerdere verhalen mogelijk zijn over het verleden, dat alle verhalen met een bepaalde achtergrond en een bepaald doel verteld worden, dat er niet één waarheid is”, zo verklaarde de Nederlandse historicus en romancier Jilt Jorritsma onlangs. Is dat ook uw ervaring en inschatting?

Dat is zeker juist, en dat geldt zelfs voor iedereen persoonlijk. De terugblik op je eigen leven wordt wel heel erg gekleurd door waar je nu staat. Ik heb dat dikwijls ervaren tijdens mijn televisiegesprekken voor het programma *Ten huize van*. Zo herinner ik me Frans Grootjans (1922-1999), een uitgesproken vrijzinnige en liberale staatsman, die school had gelopen in het jezuït-

Edward interviewt Julien Schoenaerts in Ten huize van (1995)

tencollege van Turnhout. Hij had er geen goed woord voor over, tot ik hem confronteerde met zijn (uitstekende) rapporten en ook tal van (mooie) foto's waarop je een vrolijke jongen ziet, die kapitein was van de voetbalploeg. Hij was erg onthutst door die foto's en besepte pas toen dat hij die leuke herinneringen volledig had verdrongen, omdat ze niet pasten in zijn politieke curriculum.

Zou u vandaag graag opnieuw 18 jaar zijn en zou u dan weer geschiedenis gaan studeren in Leuven?

Het is natuurlijk een fijne gedachte dat je alles nog eens mag overdoen, maar de ervaring heeft me geleerd dat je niet gelukkiger bent als jongeman. Wel integendeel. De zoektocht naar wat een mens moet doen in dit leven, met vallen en opstaan, is bijzonder afmattend. Ik durf wel stellen dat 'mijn oude dag' de beste periode is in mijn leven. Maar ik zou alleszins wel opnieuw geschiedenis studeren.

Nico Van Campenhout

Historische weetjes

Achtergrondstraling

Wist je dat een analog televisietoestel een venster op het verleden is, op een tijd ver vóór het begin van de menselijke geschiedenis? Als er geen ontvangst is, krijg je enkel 'sneeuw' te zien op het scherm. Ongeveer 1% van deze wirwar van witte pixels is afkomstig van de kosmische achtergrondstraling, een overblijfsel van de oerknal. Dit fenomeen werd midden 20ste eeuw theoretisch voorspeld en vervolgens in 1965 ontdekt door twee Amerikaanse wetenschappers, Robert Woodrow Wilson en Arno Allan Penzias. Dat gebeurde toevallig: de antenne die de heren voor hun onderzoek gebruikten, werd voortdurend 'verstoord' door een ruis die na een telefoontje met enkele collega's de kosmische achtergrondstraling bleek te zijn. In 1978 kregen ze voor hun ontdekking de Nobelprijs voor de Natuurkunde.

Hulde aan Edward (*Filum rubrum*)

*I*lse Van der heyden (afstudeerjaar 1993) schreef een hulde aan Edward De Maesschalck, die ze haar 'mentor' noemt. Ze volgde ooit een seminarie (Kruis of Munt) dat door hem werd gegeven in het academiejaar 1990-1991. En ze maakte een thesis (Willem van Oranje op het kleine scherm) met materiaal dat Edward haar bezorgde. Onlangs zagen ze elkaar weer en dit artikel is daarvan de weerslag.

Ilse Van der heyden

Ruim op tijd had ik postgevat voor het lokaal. Met een grote portie enthousiasme. En toch een kleine dosis zenuwen. Want, een heuse TV-persoonlijkheid zou zijn opwachting maken. Na de – ietwat oubollige – eerste kandidatuur was het uitkijken naar een nieuwe wind.

En die waaide. In de vorm van een welriekende vanillevleug. Afkomstig uit de tabakspijp van de BV. Hij begroette ons hartelijk en stak meteen van wal. Dat het seminarie een praktisch doel had. Het schrijven van een scenario. Voor een echte prent: *Tussen Kruis en Munt*. Over het erudiete en ludieke leven. Van veel vroeger en toen. We schrijven 30 jaar geleden. Mijn eerste ontmoeting met Edward De Maesschalck.

Als introductie nam hij de deelnemers mee naar de Naamsestraat. Het walhalla voor de liefhebber van colleges. En dat bleek ook het geval. Sterker nog. Een verbazingwekkende vloed van wonderlijke weetjes – ik wist toen nog niet dat hij gedoctoreerd had over de Leuvense studentenhuizen – passeerde de revue. Oren tekort hadden we. En ogen. Het ene interieur blonk nog meer dan het andere. Tot we aan de Sint-Michielskerk kwamen. En hij een sleutel opdiste [nvdr. Het was in feite Kristof Aerts die de sleutel opdiepte]. De deur was al jaren hermetisch gesloten voor het publiek. Maar, niet voor dit geprivilegieerde clubje.

Enfin. Wegens te weinig financiële middelen kwam de film er nooit. Maar, het draiboek ligt nog steeds op Edwards zolder. Bij deze laat ik even weten dat ik mij graag vrijmaak voor als-nog geplande opnames ... Want, de audiovisuele microbe kreeg mij te pakken. Daar en dan. Ik wist meteen dat ik mijn thesis in die richting ging sturen. En even later kwam ik opnieuw terecht bij Edward. In Oud-Heverlee. Waar hij mij dozen vol eigen archief overhandigde. Als historisch adviseur werd hij betrokken bij de prestigieuze serie *Willem Van Oranje*. Een Vlaams-Nederlandse coproductie die in 1984 op de buis verscheen. Het onderzoek naar de historische beeldvorming bracht mij van het Amerikaans Theater naar de Omroeptoren in Hilversum en de regisseurswoning aan het IJsselmeer. Boeiende tijden. Belangrijke nieuwe horizonten.

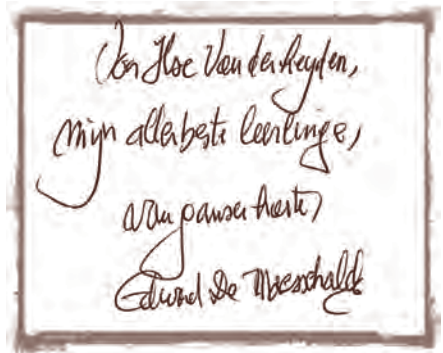
In een periode die voor mij allerminst evident was. Niet lang vóór de universiteitsstart was de grond onder mijn voeten weggezakt. De dood van mijn moeder kreeg ik maar met mondjesmaat verwerkt. Tijdens die Leuvense jaren. En daarna. Toen ook Edwards leven een dramatische wending kreeg. Dat verlies van zijn geliefde verwoordde hij zo treffend. In een boek dat mij vaak bijstond in mijn eigen rouwproces ...

Intussen waren onze wegen wel gescheiden. Ik ging vrij snel aan de slag als leerkracht. Nederlands. Engels. Esthetica. En mijn dada: geschiedenis. Interessante onderwerpen en geïnteresseerde pupillen. Wat kon een mens meer wensen? Een creatievere pen misschien? Als u weet dat Edward op dat moment op zoek was naar getuigenissen uit het onderwijsveld. Om op te nemen in de *Tijdingen*. Dan laat het vervolg zich makkelijk raden. Ik schreef een aantal bijdragen over het wel en wee op de klasvloer. Intussen bijna 20 jaar terug. Misschien moet ik opnieuw zo een rubriekje vullen. Want, er veranderde nogal wat de voorbije decennia ...

Bon. Net toen ik de alumni wat leesvoer bezorgde, ving Edward in de VRT-gangen op dat *De Canvascrack* redactieversteking zocht. Hij tipte mijn naam en bij wijze van proef werd ik verwacht een bundel vragen te voorzien. Als niet-quizzer aanvaardde ik de opdracht aarzelend. Wat volgde waren 10 heerlijke jaren. Moest de openbare omroep toch beslissen om dit programma wederom op te voeren, sta ik meteen paraat ...

Het jammerlijke einde zorgde gelukkig niet voor een zwart gat. Intussen had ik op school immers de kans gekregen een oude liefde op te pikken. Ik kreeg lessen Latijn onder mijn hoede. De passies voor taal en verleden kwamen prachtig samen. In Tacitus' *Annalen* bijvoorbeeld. De intriges aan het Romeinse hof overtreffen de strafste fictie. Ze lijken waarlijk in scène gezet. Geknipt om te verfilmen. En dat doen we. Elk schooljaar een re-enactment. De moord op Britannicus. Agrippina. Claudius. De scenariokneepjes van Edward komen mij aardig van pas. En de morbide spektakels brengen mij zo terug bij de scripts van *Willem de Zwijger*. Vorig jaar kocht ik de pocketversie van *Oranje tegen Spanje*. Tijdens het lezen leek ik opnieuw beland in mijn scriptiequeeste. En daagde het besef dat het contact met de auteur, mijn copromotor van weleer, wel erg verwaterd was. Tijd voor actie.

Die kwam er uiteindelijk afgelopen zomer. Een zonnig terras op de Grote Markt in Leuven. Al vanaf de eerste minuut herkende ik de eloquente verteller uit de Naamsestraat. Hij loodste mij door zijn bezigheden van de afgelopen jaren. Zijn ijver blijft onverdroten met het schrijfwerk als 'modus vivendi'. Dat onze reünienamiddag voorbijvloog hoeft geen betoog. Vóór het huiswaarts keren kreeg ik

een gesigneerd exemplaar van zijn recentste werk. Om te koesteren. En volgde nog een privé-rondleiding door de prachtige Sint-Pieterskerk. Bij de kapel van de Fiere Margriet flitste ik terug naar mijn studententijd en naar het beeld van de drijvende deerne. Dat lag toen nog aan de Muntstraat en speelde uiteraard ook een rol in de seminarietaak. Oh, nostalgie.

Vóór het afscheid merkte Edward op dat voor hem het lange hoofdstuk van de *Tijdingen* stopt. Maar, niet zonder onze erkentelijkheid. Voor zijn naarstige inzet. Onder zijn deskundige leiding beleefden vele 'historici Lovanienses' ontelbaar leesplezier. Ongetwijfeld blijft ook zonder officiële opdracht zijn hart verpand aan onze vereniging. Tot slot ook nog een heel persoonlijk woord van dank. De terugblik maakt het duidelijk: Edward is een 'filum rubrum'. Welke mij als historica en mens heeft kleur gegeven. En dat zeer zeker zal blijven doen. Laten we dus nog dikwijls die rode draad weer opnemen ...

Ilse Van der heyden

Historische weetjes: wist je dat ...

... op 19de-eeuwse kinderportretten soms meer te zien is dan je denkt?

In de begindagen van de portretfotografie was een foto niet in een flits gemaakt. In het beste geval moest je tot een halve minuut blijven stilzitten terwijl de fotograaf je portret nam. Voor jonge kinderen is dat een kleine ramp. Met name in Victoriaanse kringen leidde dit tot een specifiek genre dat vandaag hidden mother photography wordt genoemd. Een volwassene – meestal de moeder? – hield het kind vast, maar bleef zelf verscholen achter een gordijn of onder een laken, bijvoorbeeld vermomd als stoel. Als ze niet gecamoufleerd werd, werkte de fotograaf haar nadien op weinig subtiele wijze weg. Het resultaat oogt behoorlijk bizar, maar biedt een mooie inkijk in de praktijk van de vroege fotografie.

Hidden Mother

De letterzetter zet er een punt achter.

*N*iet enkel Edward De Maesschalck zwaait met dit nummer af als hoofdredacteur, maar tegelijkertijd ook André Vranken als vormgever. André Vranken is al een tijdje met pensioen, maar hij bleef bij wijze van uitzondering ons blad vormgeven tot dit laatste nummer. Daarna gaat deze taak over op de nieuwe hoofdredacteur Mart Moris, die in zee gaat met andere vormgevers en andere drukkers, voortaan ook in kleur.

Met André Vranken (°1953 in Houwaart) verscheen een uitgebreid interview in nummer 150 (juni 2010), waaruit bleek dat hij toen al tien jaar als vormgever van *Tijdingen* optrad. Dat betekent dat hij dit werk 22 jaar aan één stuk door heeft gedaan en de laatste jaren

Schachtendoop in 1973 met André Vranken als Hendrik VIII, Johan Christiaens als hofnar en als vrouwen Hilde Beel, Magda Pluyms, X en Ingrid Van Ransbeeck.

zelfs zonder vergoeding, puur uit sympathie en ook wel uit nostalgie naar de mooie jaren die hij als student geschiedenis mocht beleven. Tijdens het academiejaar 1975-76 was hij zelfs praeses van de Historische Kring. Omdat hij zijn licentiatesthesis nooit afwerkte (wegens een meningsverschil met zijn promotor) heeft hij zijn eindexamen nooit gehaald en dat zit hem dwars tot op vandaag. Nadien werkte hij een tijdlang op KADOC en vanaf 1985 stortte hij zich, samen met zijn echtgenote, in de wereld van layout en prepress. Ze richtten de firma A*linea op, die in 1999 Alibee ging heten.

De belangstelling en de inzet voor *Tijdingen* was vanwege André Vranken altijd enorm. Als Edward hem het materiaal bezorgde (vroeger waren dat nog echte foto's en boeken), had hij het werk altijd binnen de week verricht. Het staat als een paal boven water dat dit blad een van zijn favorieten was en die passie voel je ook als je de nummers doorbladert. Hij was het die zelf aanraadde om naar een nieuwe vormgever en kleurdruk over te schakelen, aangezien hij de modernste machines niet meer in huis heeft. Maar zolang Edward het bleef volhouden, ploegde hij voort.

Beste André, het is niet zonder ontroering dat ik afscheid neem van uw geheiligde taak als vormgever van *Tijdingen*. We hebben van uw werk genoten en zullen het niet vergeten.

Edward De Maesschalck

Samen aan de slag voor het KADOC-project bij het NCMV (thans UNIZO) in Brugge met de historische koppels Toon Osaer (3e l) - Maria Kwanten (1e l) en Manu Gerard (4e l) - Greet Castermans (2e l).

Straffe historische verhalen: De eerste meisjesstudenten in Leuven

In dit strafverhaal brengt Edward De Maesschalck drie elementen samen: eerst een intro met bijbehorende tekening (uit de Historische Canon van Leuven), daarna een opgedoken document uit 1936, waarin vicerector Van Waeyenbergh uitlegt hoe hij de "strenge, scherpe, en weldoende scheiding der geslachten" in Leuven wil onderhouden. Ten slotte een portret van zo'n "gevaarlijke" meisjesstudente, niemand minder dan Edwards moeder, Martha Claessens, die in Leuven studeerde van 1933 tot 1937 en aldaar haar toekomstige man leerde kennen, Albert De Maesschalck, de vader van Edward.

1. De eerste studentinnen (1920)

In het academiejaar 1920-1921 arriveerden in Leuven de eerste meisjesstudenten. Dat was rijkelijk laat, want in alle andere Belgische universiteiten gebeurde dat al veertig jaar eerder. De katholieke universiteit van Leuven, die geleid werd door geestelijken, was op dit punt bijzonder hardleers. Toen in 1873 een meisje uit Leuven, de beroemde Isala Van Diest, geneeskunde wilde studeren, stuitte ze op een weigering van de rector. Ze haalde haar diploma in het Zwitserse Bern en ging in 1884 aan de slag als arts in Brussel. Pas na de Eerste Wereldoorlog zouden de monseigneurs plooiën, ondanks hun vrees voor 'zederverwildering'. Maar ze vreesden nog meer dat katholieke vrouwen zouden uitwijken naar concurrerende universiteiten. Ze gaven alleszins aan de eerste meisjesstudenten de raad mee "nooit hun natuurlijke aanleg voor moederschap en zorg te verloochenen".

In 1920 waren er 39 meisjesstudenten (1,2 procent) tegenover 3209 mannelijke studenten. Van die 39 waren er veertien kloosterzusters en zes buitenlandse dames, onder wie enkele Russinnen op de vlucht voor het bolsjewisme, maar ook de Amerikaanse Anne B.C. Hart, die via een uitwisseling in Leuven terecht kwam en later docent werd in haar thuisland. Ze herinnerde zich de "absurd rules" maar al te goed. De allereerste studentinnen werden behandeld als fragiele, buitenaardse wezens, die in de aula's vooraan moesten plaatsnemen en van de mannen gescheiden werden door een muur van religieuzen. Bezoek aan restaurants en koffiehuisen was verboden en wandelen mocht alleen in gezelschap van familieleden of juffrouwen. De studentinnen moesten verplicht verblijven in zogenaamde pedagogieën, die door strenge kloosterzusters werden beheerd. Een was gevestigd in het Atrechtcollege (Naamsestraat) en werd geleid door zusters van het Paridaensinstituut, de andere in Sint-Geertrui (Halfmaartstraat), geleid door benedictinessen.

In Sint-Geertrui betrokken de meisjesstudenten de zogenoemde Thiéry-vleugel, een reeks bizarre huizen in de kloostertuin, die door kanunnik Armand Thiéry (1868-1955) waren

gebouwd met de brokstukken van de Grote Brand van Leuven. Het was een feeëriek locatie, maar voorlopig nog zonder centrale verwarming, stromend water of elektriciteit. De pedagogie van Sint-Geertrui werd in 1968 opgeheven en in de jaren 1980 omgebouwd tot particuliere woningen.

Op de tekening zien we in de achtergrond de Thiéry-vleugel, samengesteld met puin uit de Grote Brand van 1914. Vooraan staat links een benedictines met een plakiet met daarop MCMXX (1920) en verder enkele studentinnen, onder wie een Russin (links), een verpleegster (centraal) en de Amerikaanse Anne Hart (rechts).

De eerste meisjesstudenten in de pedagogie van Sint-Geertrui (Historische Canon van Leuven)

2. Mededeling vanwege Z.E.H. Van Waeyenbergh, vice-rector

Betrekking tusschen studenten en meisjesstudenten

Het wordt den heeren studenten op het hart gedrukt dat zij hier te Leuven aan de Hoogeschool gekomen zijn eerst en vooral om te studeeren, en dat zij vooral niet uit het oog mogen verliezen de goede en prijzenswaardige raadgevingen welke zij van hun collegeproffessoren ontvingen. Deze raadgevingen kunnen we herleiden tot deze drie groote deugden; studiejver, soberheid, kuischheid.

Zoolang zij aan de vaderlijke zorgen van de bisschoppelijke en andere colleges toevertrouwd waren was het groote gevaar dezer tijden, namelijk de VROUW voor hen een gesloten boek. Aan de universiteit gekomen, staan zij alleen tegenover dit gevaar. Daarom weest op Uwe hoede.

De meisjesstudenten komende uit pensionaten, geleid door onze onovertrefbare religieuzen, opgebracht in de vrees des Heeren, komen hier aan de universiteit te staan te midden van een vreemde, ja vijandelijke wereld. Daarom zeg ik tot hen: "Weest indachtig de parabel der wijze en dwaze maagden en zorgt ervoor dat Uw olielamp steeds blijft branden."

Dit gezegd zijnde, verzoek ik goede nota te willen nemen van het volgende: Het is den studenten en meisjesstudenten ten strengste verboden samen op straat te wandelen, met mekaar andere dan wetenschappelijke gesprekken te voeren – en dan moeten deze gesprekken nog tot een minimum herleid worden. De meisjesstudenten zijn verplicht steeds uiterst

zedig gekleed te zijn, liefst donkere kleuren. Korte mouwen zijn ten strengste verboden evenals décolleté, geverfde lippen, gepoederde wangen en gepolierde nagels, want alle uiterlijk schoon is verderfelijk voor den Heer. Het dragen der pet is geoorloofd, zijnde dit ook door mijn voorganger, maar er weze op gedrukt dat koketterie in deze uit den boze is. De Eerwaarde Moeder Oversten der onderscheiden Pedagogien worden dringend verzocht zich ervan te vergewissen dat de meisjesstudenten alvorens 's morgens de pedagogie te verlaten, aan al deze vereisten voldoen.

Gedrag op de straat

De meisjesstudenten gelieven steeds met twee over straat te gaan. Zij zijn verplicht steeds den kortsten weg te nemen naar de respectievelijke leslokalen. Zij nemen ten allen tijde een zedige houding aan en stellen zich hierbij als voorbeeld de religieuzen en prierterstudenten. Onnodig te herhalen dat het nooit mag gebeuren dat zij met studenten te samen naar de cursus gaan of dezelve verlaten. (Uitzondering wordt gemaakt voor eventueele secretaresses van faculteitskringen. Professoren, zoo wereldlijke als geestelijke, worden aanzien als neutrale wezens, tenminste gedurende de uren dat zij les geven, hetzelfde geldt echter niet voor de assistenten die geboden zijn door deze schikkingen).

Martha Claessens (rechts) en Henriette Janssen (links) in de Thiéry-vleugel van Sint-Geertrui. De laatste overleed al in 1938 in Belgisch-Congo tijdens een tweede kraambed.

In de cursus.

De meisjesstudenten zullen vooraan zitten. Zij zullen door hun houding hun naarstigheid en stilzwijgendheid, hun aanwezigheid doen vergeten aan de studenten, voor wie zij geen afleiding mogen beteekenen in het ijverig volgen van de geleerde woorden der heeren professoren.

Vergaderingen

Het is de meisjesstudenten toegelaten de Verbondsvergadering, opvoeringen Vlaamsch Volkstoneel, doopavonden en vergaderingen der faculteitskringen bij te wonen, echter moeten zij in alle omstandigheden ten laatste 22 ¼ uur de vergadering verlaten teneinde te 22 ½ uur in hun respectievelijke pedagogien terug te zijn. In de verbond- en andere vergaderingen zullen de meisjesstudenten te samen op de eerste rijen plaats nemen. Na hen zullen de prierterstudenten en paters zich neerzetten, dan eerst zulken de studenten komen opdat het goed weze dat er op die vergaderingen een neutrale zone weze tusschen beide geslachten.

In de bibliotheek

In afwachting dat er een speciaal lokaal ter beschikking der meisjesstudenten gesteld worde, zullen de plaatsen bezet worden, en om dezelfde reden als hierboven vermeld. Zijn nog verboden: bioskopen, dancings, patisseries, drank- en eetgelegenheden, kroegen en andere wereldsche lokalen, verder wandelingen op de vesten of naar de Zoete Waters.

Ook herinneren wij er den studenten aan dat het ten strengste verboden is, 's avonds concerten, 't zij muzikale of vocale, te gaan brengen aan de onderscheiden pedagogien, of kreten te uiten of de huisbel te doen rinkelen. De pedagogien zijn huizen des vredes en der stilte.

Martha Claessens in de bibliotheek. Er werden toen plannen gemaakt om de meisjesstudenten onder te brengen in afzonderlijke ruimtes.

Bezoeken

Het is den meisjesstudenten thans verboden hun broeders-studenten op hun studeerkamer een bezoek te brengen, onnoodig hier te zeggen dat het op straf van wegzending verboden is een bezoek te brengen aan studenten met wie men in geen familiebetrekkingen staat.

Wanneer een studentin in de pedagogie in uitzonderlijke gevallen bezoek ontvangt van een mannelijk wezen, dan zullen de Eerwaarde zusters, gelast met de orde, er voor zorgen dat zij steeds op behoorlijke afstand blijven, ik bedoel hier het meisje-studente en haar bezoeker, liefst zullen zij aan weerszijden van een tafel plaats nemen. Het is ook noodzakelijk dat een Eerw. zuster discreet deze bezoeken volgt.

Het weze de zeer Eerw. Moeder Oversten der onderscheiden pedagogien op het hart gedrukt mij die meisjesstudenten te signaleren die een uitzonderlijk groot aantal brieven ontvangen. Ook dienen zij er streng de hand aan te houden dat op de kamers der meisjesstudenten geen mannelijke photo's of dergelijke de austeriteit dezer plaatsen storen.

Moest het geval zich voordoen dat een meisjesstudente andere dan wetenschappelijke betrekkingen onderhoudt met een student, dan moet mij dit onmiddellijk meegedeeld worden, opdat dadelijk de noodige maatregelen zouden getroffen worden om beide verdwaalden terug op het rechte spoor der deugd terug te brengen. Indien deze schikkingen met tucht en liefde gevolgd worden, dan zullen wij gelukkig zijn het onze er toe bijgedragen te hebben om te komen aan onze geliefde Alma Mater tot de strenge, scherpe, en weldoende scheiding der geslachten.

Gedaan ten Vice Rectoraat
Sint-Michielsstraat Leuven
10/11/1936

3. Het geval Martje Claessens

In 2022 liep op de BRT een reeks over collaborateurs in Argentinië (*Bariloche*), waarbij Edward commentaar gaf. Zijn tante was immers Jetje Claessens, tijdens de Tweede Wereldoorlog hoofd van de 'Dietsche Meisjescharen' en daarom nadien ter dood veroordeeld, maar uiteindelijk uitgeweken naar Argentinië. Al wat hij wist te vertellen, had hij gehoord van zijn moeder, de zus van Jetje en net als Jetje een nicht van Camille Huysmans. De familie had duidelijk een heftig temperament, maar in tegenstelling tot haar zus, zou Martha nooit politiek bedrijven. Zij studeerde tussen 1933 en 1937 farmacie aan de Leuvense universiteit en was op zeker ogenblik de secretaresse van het Katholiek Vlaamsch Hoogstudentenverbond, toen Karel Goddeeris vicepreses en preses was.

Martha Claessens tijdens de Vlierbeekfeesten ca. 1937

*Martha Claessens als Venus op haar strijdwagen. Tekening in *Ons Leven*, jg.48, nr.15, p.278 (3 februari 1936)*

in 1937 *Peer Gynt* werd opgevoerd, werd ze gekozen als danseres bij de wondermooie muziek van Edward Grieg: 'Anitras dans'. Het studentenblad *Ons Leven* kon het niet laten haar in november 1937 in een tekening af te beelden, maar dan als de verleidelijke Salomé, die het hoofd opeiste van Johannes de Doper. Als grap

Volgens de richtlijnen van Van Waeyenbergh was het de meisjesstudenten toegelaten een pet te dragen en dat heeft Martha Claessens dan ook gedaan. Volgens dezelfde richtlijnen mocht ze naar vergaderingen van het Verbond (KVHV), maar of ze altijd braaf op de eerste rij zat, zoals voorgeschreven, valt te betwijfelen. Ze baarde in elk geval opzien in de studentenkringen en werd in februari 1936 alvast afgebeeld in *Ons Leven* als de godin Venus op haar strijdwagen. Maar dat was nog niet genoeg. Toen in Leuven

*Martha Claessens als Ariana in *Peer Gynt* (1937)*

werd het hoofd op de tekening dat van Marcel Reynders, de verantwoordelijke uitgever van *Ons Leven*.

De acties van haar zus tijdens de oorlog gingen volledig aan haar voorbij, maar na de oorlog voelde ze zich wel verplicht haar zus uit de penarie en uit de gevangenis te helpen. Daarvoor ging ze rond met een petitie tegen de terdoodveroordeling en klopte uiteraard ook aan bij oom Camille Huysmans. Met succes, want in 1951 werd de deur van de gevangenis geopend en mocht Jetje Claessens in ballingschap vertrekken.

Martha Claessens als Salomé. Tekening in Ons Leven, jg. 50, nr.3, p. 117 (22 november 1937)

Edward De Maesschalck

Historische weetjes

De snorrenstaking van 1907

Wist je dat de Parijse *garçons de café* in april 1907 het werk neerlegden omdat ze geen snor mochten dragen? De sociale regels van die tijd schreven voor dat snorren waren voorbehouden aan mannen van de betere klasse. Het was een symbool van viriliteit en heldhaftigheid. Wanneer de hoge heren op restaurant gingen, wilden ze bediend worden als rijke aristocraten in hun eigen huis: door gladgeschoren ondergeschikten. Hoewel de *garçons* ook een wekelijkse rustdag eisten, sprong de snorrenkwestie het meest in het oog. Het is onduidelijk hoeveel deelnemers de staking telde, maar het zette Parijs op zijn kop. Toen het recht op het dragen van een snor was verworven, begin mei, werd het werk hervat. De Franse *garçons* hadden hun waardigheid herwonnen.

Historische strips

Deze keer gaat het niet écht om een historische strip, maar om een historische graphic novel, al is de grens tussen beide flinterdun. Frederik Maertens was in elk geval meer dan enthousiast!

Aimée de Jongh, *Dagen van Zand*, Uitg. Scratch Books, Amsterdam, 2021, 288 p.

Alom bejubeld en opgehemeld, genomineerd voor en bekroond met diverse prijzen in binnen- en buitenland, en in Vlaanderen verkozen tot de beste strip van 2021. Het gaat hier om *Dagen van Zand*, een werk van tekenares Aimée De Jongh. Aangezien deze graphic novel een historische periode beslaat, kon een recensie in *Tijdingen* natuurlijk niet ontbreken. En ondergetekende was net als zovelen onder de indruk van Aimées product van vele jaren voorbereiding.

De jonge John Clark solliciteert voor een baan als fotograaf in dienst van de overheid. We bevinden ons in New York in 1937, waar de *Great Depression* zich nog steeds laat voelen. John wordt naar Oklahoma gestuurd, meer bepaald naar een regio gekend als 'No Man's Land'. Deze maakt deel uit van de *Dust Bowl*, een gebied waar het al bijna 10 jaar niet geregend heeft en waar de boeren geteisterd worden door verwoestende stormen van stof en zand. Johns opdracht bestaat eruit het leven daar op de gevoelige plaat vast te leggen om het grote publiek te informeren en op te roepen tot steun aan de arme families daar. Wanneer John aan zijn taak begint, stoot hij op een ouderwetse en achterdochtige bevolking, maar ook op mensen die ondanks alles blijven vechten tegen de rampen die van hun leven een hel maken. Tegen die achtergrond begint John het leven rond hem anders te zien. De confrontatie met deze vreemde wereld laat dan ook niemand onberoerd.

De combinatie van de *Great Depression* en de *Dust Bowl* zijn een grote tragedie in de geschiedenis van de Verenigde Staten. De *Great Plains* in de centrale staten transformeerden in een korte tijd van bloeiende landbouwgemeenschappen in dorre woestijnen. Een jarenlang uitblijven van regen zorgde samen met een continu gebruik van slechte landbouwmethodes en een economische crisis voor de teloorgang van een enorme regio. Roosevelt richtte daarom de Farm Security Administration of FSA op om de armoede op het platteland te bestrijden. Directeur Roy E. Stryker, zelf een fotograaf, startte het fotografieprogramma op om de ellende een duidelijk gezicht te geven. De ellende van de *Dust Bowl* werd aan een miljoenenpubliek voorgesteld en resulteerde in extra steun voor de mensen daar. De tragedie eindigde

toen in 1939 eindelijk de regen kwam. Maar tegen dan was het merendeel van de bevolking al westwaarts gevlucht.

In haar inleiding benadrukt Aimée de Jongh dat het verhaal historische fictie is. De plaatsen en gebeurtenissen zijn gebaseerd op waargebeurde feiten, maar alle personages zijn verzonnen. John Clark heeft dus niet bestaan, maar verschilt niet veel van de werkelijk uitgestuurde fotografen als Rothstein, Lange of Agee. De andere figuren in het album zijn dan weer meestal eenvoudige inwoners van Oklahoma. Maar de Jongh heeft zich voor *Dagen van Zand* wel ongelofelijk goed gedocumenteerd. Met een beurs van het Nederlands Letterenfonds trok ze naar het History Center in Oklahoma, het archief van de FSA in de Library of Congress in Washington en naar zoveel andere locaties met voldoende informatie over deze gebeurtenissen. Diverse foto's van haar opzoekwerk zijn dan ook mee afgedrukt bij de aanvang van elk hoofdstuk. Het relaas van de hele reis en de opzoekingen zijn zo duidelijk terug te vinden in dit album, het historisch dossier achteraan en in een reportage op de website: <https://aimeedejongh.wordpress.com/2019/06/05/days-of-sand-the-making-of/>.

Voor alles is het wel belangrijk om zo'n moeilijk onderwerp goed in beeld te brengen, maar daar is de tekenares wonderwel in geslaagd. De armoede, wanhoop maar ook de kracht van de mensen komen goed in beeld. Bij sommige afbeeldingen is het wel duidelijk dat deze van een foto zijn nagetekend, maar dit versterkt enkel maar de grondige voorbereiding die hieraan vooraf is gegaan. Toch zijn de indrukwekkendste tekeningen de landschapsbeelden van de onherbergzame regio en de stofstormen. Voor deze laatste scènes tekende de Jongh hetzelfde beeld verschillende keren, om deze digitaal dan allemaal over elkaar te leggen en te vermengen. Het resultaat is indrukwekkend en betekent mogelijk een (r)evolutie in het stripverhaal. Dit huzarenstukje zorgde samen met het pakkende verhaal voor de vele lofbetuigingen die *Dagen van Zand* krijgt.

Dagen van Zand is een opmerkelijke kroniek over een historische gebeurtenis die de Amerikanen wel allemaal kennen, maar bij ons toch wel wat onder de radar is gebleven. Dankzij dit schitterende album is daar verandering in gekomen, met een goed getekend verhaal en allerlei beelden die de lezer niet onberoerd laten. Naast de vele stripprijzen hier is deze graphic novel ondertussen in Amerika aan een veroveringstocht begonnen. Want op het moment van het verschijnen van deze recensie, heeft Aimée de Jongh al een lezing gegeven voor de Library of Congress zelf. En zo wordt *Dagen van Zand* al even opmerkelijk als de historische periode die het behandelt, al is het wel een gitzwarte bladzijde in de Amerikaanse geschiedenis. Zo zwart als de nachten van stof en de dagen van zand in de *Dust Bowl*.

Frederik Maertens

Recensies van historische boeken

nze vaste redacteur Sam van Clemen recenseerde drie boeken: over de Britse koning Edward VII alias Bertie, over Pater Damiaan en over het dagboek van Anne Frank.

Mike Hoogveld, *Bertie en de wonderjaren. Een kroonprins en de uitvinders van de moderne wereld*, Amsterdam, 2022, Uitg. Querido, 336 p.

De Britse koning Edward VII (1841-1910) is zeker niet de slechtste monarch die het *British Empire* ooit heeft gehad. Tijdens zijn koningschap van acht jaar wist hij wel wat te verwezenlijken. Maar weinigen zullen dit echter op voorhand van hem hebben verwacht. 'Bertie' werd hij gemeenzaam genoemd omdat zijn eerste naam Albert was.

Deze stond als prins van Wales compleet in de schaduw van zijn moeder, Queen Victoria. Vanaf het begin had ze een erg kille relatie met haar zoon en opvolger. Ze betrok hem nooit bij staatszaken. Bertie stond vooral bekend om zijn vele affaires en de uitspattingen waarbij hij was betrokken. Pas als 59-jarige beklom hij eindelijk de troon, in die tijd al een hele leeftijd. Hij is de betovergrootvader van de huidige koning Charles III.

De kroonprins was dus gedoemd tot nietsdoen, met alle gevolgen van dien. Maar Edward had ook een andere kant. Hij leefde namelijk in een tijdperk waarin belangrijke uitvindingen werden gepresenteerd tijdens legendarisch geworden werelddtentoonstellingen. Bovendien opende zijn status als kroonprins tal van deuren. Bertie maakte tal van reizen en ontmoette zo alle spraakmakende uitvinders wier namen nog steeds bekend in de oren klinken. De Nederlandse econoom Mike Hoogveld is zelf ook gefascineerd door uitvinders en uitvindingen en schreef er het integrerende boek *Bertie en de wonderjaren* over.

Het boek bestaat uit een aantal thematische hoofdstukken die telkens draaien rond een bepaalde nieuwigheid. Eerst wordt het verband met Bertie aan de orde gesteld. Daarna volgt een uitleg over de uitvinding zelf. Hoofdstuk 1 gaat over de ontwikkeling in de grote steden,

zoals Parijs en Londen. Zo openden de eerste grote warenhuizen hun deuren en werden de eerste wolkenkrabbers gebouwd. Bertie opende in 1889 de wereldexpo in de Franse hoofdstad en daarmee ook de Eiffeltoren. Gustave Eiffel was er erg blij mee. Bertie ontmoette er ook Karl Benz, de Duitse uitvinder van de automobiel.

Twee hoofdstukken gaan over de opkomst van de moderne massasporten. Voetbal en wielrennen begonnen inderdaad op het einde van de negentiende eeuw. De moderne Olympische Spelen gingen van start in 1896.

'Zondagsrijders' handelt dan weer over de auto die rondreed sinds 1888. In 1896 nam Bertie op het terrein van Buckingham Palace voor het eerst plaats achter het stuur van een ervan, de eerste Britse Daimler. Kort erna kocht hij zelf een wagen. In 1905 beschikte Edward VII over een uitgebreid wagenpark. Hij gaf er een kapitaal aan uit. Zijn auto's waren alle rood gelakt en voorzien van zijn koninklijke monogram. De koning was dan ook een groot liefhebber van snelheid.

Het boek bevat opmerkelijke verhalen. Het hoofdstuk 'Electrifying' gaat over de opkomst van de elektriciteit. Bertie liet na zijn aantreden namelijk in Buckingham Palace elektrische verlichting installeren, naast autogarages en telefoonlijnen. Zo werd het aftandse kasteel eindelijk aangepast aan de moderne tijd. Dat is de aanleiding voor een exposé over de praktische toepassing van elektriciteit, met uiteraard Thomas Edison in de hoofdrol. Edward VII herstelde overigens ook het koninklijke ceremonieel dat bij zijn rouwende moeder achterwege bleef en gaf zo het koningschap opnieuw meer glans.

Het was ook de tijd van de doorbraak van de film en de cinema, net als van de fonograaf. Een andere nieuwigheid was uiteraard het vliegtuig. In 1909 ontmoette Edward VII de gebroeders Wright die een demonstratie ten beste gaven met een van hun toestellen. Met Guglielmo Marconi had Bertie een bijzondere band. De uitvinder van de draadloze telegraaf verzond in het bijzijn van Bertie vanop een koninklijk jacht enkele van de eerste draadloze tekstberichten.

Het laatste hoofdstuk 'De eed van Hippocrates' gaat over de geneeskunde. Bertie leefde weinig gezond, maar was wel "zeer actief in het stimuleren van de gezondheidszorg". (p. 243) Hij was de beschermheer van een aantal ziekenhuizen. In Parijs kreeg hij een rondleiding doorheen het befaamde *Institut Pasteur*. Robert Koch en Pasteur zorgden rond het einde van de negentiende eeuw inderdaad voor de transitie van de geneeskunde naar een wetenschappelijk vakdomein. De medische vernieuwingen gingen in razend tempo verder. Denk maar aan de uitvinding van de radiologie. Daardoor steeg de gemiddelde levensverwachting aanzienlijk. Bertie zelf overleed in 1910, 68 jaar oud. Het was voor die tijd een hoge leeftijd. Dat is meteen het einde van het verhaal.

Uit het bovenstaande blijkt duidelijk dat het gaat om uitvindingen die de wereld tot op vandaag vormgeven. En dat Bertie (Edward VII) zeker een rol heeft gespeeld bij de verspreiding

ervan. De auteur schreef een boeiend en vlot lezend boek hierover. Het brengt een breed palet van het bestudeerde onderwerp en van een tijdperk vol vernieuwing. Helaas ontbreekt een samenvattend besluit, net als een bibliografie. Bronnen en literatuur zijn wel terug te vinden in de eindnoten. Een register rondt af. Een aantal illustraties zijn opgenomen.

Sam Van Clemen

Ruben Boon, *In verbondenheid. Een meerstemmige blik op Damiaan*, Antwerpen, 2022, Uitg. Halewijn, 267 p.

Pater Damiaan (1840-1880) werkte als missionaris op Hawaï. Zijn radicale solidariteit voor mensen met lepra bezorgde hem wereldwijde bekendheid. Jozef De Veuster, zoals hij echt heette, werd een aantal jaren geleden in Vlaanderen zelfs verkozen tot de grootste Belg aller tijden. Intussen is hij ook heilig verklaard.

Over hem is dan ook al wat inkt gevloeid. Alumnus Ruben Boon is verbonden aan het Damiaanmuseum in Tremelo en voegt daar nu een boek aan toe dat 'een meerstemmige blik' brengt op Damiaan. Het eenstemmige witte missionarisperspectief bepaalt volgens hem immers nog steeds de geschiedschrijving. Echter: "Over het algemeen bleef een grote verzameling van

belangrijke Haïtiaanse bronnen en getuigenissen over Damiaan, over de leprapolitiek en de lepranederzetting op Hawaï lang onbenut." (p. 9) Recent onderzoek bracht daar stilaan verandering in. "De heldenmythe maakt plaats voor een meer genuanceerd relaas over een mens van vlees en bloed." (p. 10)

Die bronnen verzamelen en uitgeven is dan ook het doel van de auteur. Het boek wil een blikopener zijn en de figuur van Damiaan beter in zijn context plaatsen. Het boek is echter meer dan dat. Het is eigenlijk een biografie. Zo begint het met een interessante korte levensschets. Zo is de lezer meteen behoorlijk op de hoogte van het bestudeerde onderwerp. Daarna volgen een aantal chronologische en thematische hoofdstukken.

Het eerste hoofdstuk 'Jef wordt Damiaan' handelt over zijn roeping. In de Congregatie van de Heilige Harten kreeg hij zijn kloosternaam. De begaafde Damiaan studeerde in Namen en Parijs. Door een ziekte van zijn broer vertrok hij in diens plaats naar Hawaï. Damiaan was

dolenthousiast, het afscheid was definitief. In maart 1864 arriveerde hij in Hawaï. Daar was hij als missionaris negen jaar lang werkzaam in een paradijselijke omgeving.

In 1873 vertrok hij naar de leprozenkolonie op Molokai waar hij streng afgezonderd zou blijven leven. De leprozenkolonie was er afgescheiden van de wereld. In het koninkrijk Hawaï werden melaatsen zonder pardon gearresteerd en gedeporteerd. Het contrast met de negen jaar daarvoor kon bijna niet groter zijn. De auteur vertelt het verhaal ook aan de hand van een bron van cruciaal belang, de brieven van Damiaan zelf. Hij trof er "een actieve gemeenschap aan met heel wat actoren". Hij "was niet de held waarop iedereen zat te wachten". (p. 106)

Bijzonder was dat hij geen afstand tot de zieken hield en naast geestelijke ook materiële hulp bood. Ook bood hij medische bijstand. Zo werd hij veel meer dan louter een priester-missionaris. Hij bouwde er actief aan een hechte gemeenschap. Tegelijk stelde hij zich erg paternalistisch op. Toch sprak hij de gelovigen van in het begin toe met: 'Wij melaatsen'. Hij had het zeker niet gemakkelijk op Molokai. Hij werd gekweld door eenzaamheid en depressie.

Een hoofdstuk heet opmerkelijk 'Het vaderschap van Damiaan'. Het handelt over de kinderen op Molokai waarvoor Damiaan bijzondere zorg droeg. Hij was voor hen een soort adoptievader en contactpersoon met de buitenwereld. In het begin was superioriteitsdenken Damiaan zeker niet vreemd, zoals bij vele blanke missionarissen het geval was. Dit evolueerde naar een grenzeloze verbondenheid met zijn gelovigen. Langzaam steeg zijn bekendheid wereldwijd. Giften en hulpgoederen stroomden toe. Het bezorgde hem enige sterallures, aldus de auteur. Hoewel hij zeker ook tegenkating en onbegrip te verwerken heeft gekregen.

Uiteindelijk kreeg Damiaan zelf lepra. Hij wist trouwens vanaf het begin dat dit vroeg of laat zou gebeuren. Hij overleed aan de ziekte op 15 april 1889, 49 jaar oud. Damiaans overlijden was wereldnieuws. Toen begon de volgende fase van zijn leven en werk. Helaas ontbreekt een apart hoofdstuk over de evolutie na Damiaan. Maar lepra is vandaag nog steeds de wereld niet uit. Hoewel de ziekte perfect behandelbaar is.

De auteur rondt af met een interessante bibliografie. Het boek is gebaseerd op "diepgaand bronnenonderzoek". Een eerste belangrijke bron is Damiaans briefwisseling. Tweede bron waren getuigenissen van hen die Damiaan persoonlijk hebben gekend, met hem hebben gewerkt of hem ooit hebben ontmoet. Derde belangrijke bron zijn "de vaak vergeten en weinig beluisterde Hawaïaanse getuigenissen". Van vele daarvan zijn intussen Engelse vertalingen ter beschikking. Secundaire literatuur was uiteraard ook van belang.

Ruben Boon verzamelde heel wat interessant materiaal, waaronder een aantal illustraties. Damiaan komt eruit tevoorschijn met zijn sterktes, maar ook met zijn zwakheden. Boons boek is een waardevolle aanzet naar een nieuwe biografie van Jozef De Veuster.

Sandra van Beek, *Geschiedenis van het dagboek. Otto Frank en het achterhuis*, Amsterdam/Antwerpen, 2022, Uitg. Pluim, 272 p.

Het Achterhuis, het wereldberoemde boek van Anne Frank werd een bestseller. Intussen zijn tachtig jaar verstreken sinds de auteur begon aan de eerste versie van haar meesterwerk. Maar zij zou de publicatie ervan niet meemaken. Vader Otto Frank was immers de enige van de onderduikers die de oorlog overleefde. Na een lange reis was hij in juni 1945 weer thuis.

Bij zijn terugkeer in Amsterdam kreeg hij van helpster Miep Gies een stapel papieren overhandigd die ze had verzameld in het achterhuis. 'Dit is het testament van je dochter,' zei ze. Het ging om een poëziealbum, verschillende schriften, mappen met losse vellen en enkele schrijfboeken met losse zinnen en verhalen. Otto Frank besteedde de rest van zijn leven hieraan. Journaliste Sandra van Beek reconstrueert voor het eerst de geschiedenis van het dagboek sindsdien en tot op heden, met Otto Frank als centrale figuur. Daarvoor stonden haar heel wat geschreven en mondelinge bronnen ter beschikking.

De schrijver brengt een opmerkelijk verhaal. Otto kende het bestaan van het dagboek, maar hij had aan Anne beloofd dat hij nooit in het dagboek zou lezen. In september 1945 begon hij dit toch te doen. Zo vernam hij hoe zijn dochter de verplichte verhuis en onderduik had beleefd. Ze schreef heel liefhebbend over hem, maar veel minder over moeder Edith. "Eenmaal begonnen met lezen, kon Otto er niet mee stoppen omdat het zo ontzettend emotionerend is." (p. 33)

De vraag wie de onderduikers heeft verraden komt aan bod. De auteur brengt het heel genuanceerd. "Een penibele kwestie die de gemoederen tot op vandaag bezighoudt. Het was en is ingewikkeld." (p. 46) Otto liet delen van het dagboek uittypen. Vrienden en kennissen lazen erin en overtuigden Otto ervan om het aan te bieden bij een uitgeverij omdat ze het terecht aanzagen als een groot werk. Een kopie belandde bij de historici Jan en Annie Romein. De historicus publiceerde er een uiterst lovend stuk over in *Het Parool*.

In februari 1947 verscheen de eerste editie van *Het Achterhuis* op 3.036 exemplaren, met een voorwoord van Annie Romein. Ze waren binnen de kortste tijd uitverkocht. Het was het begin van een enorm succesverhaal. Onder andere Koningin Wilhelmina kreeg trouwens een boek

aangeboden. Otto zag de verspreiding als een opdracht. Zijn leven draaide daarrond. Met succes. Zo volgden er al snel vertalingen. Tegenwoordig is *Het Achterhuis* te lezen in alle wereltalen. Ook in Duitsland verscheen een editie. Daar "waren de reacties sober en verkocht het boek aanvankelijk matig". (p. 84)

Andere versies bleven niet uit. Zo kwamen er toneelversies in Amerika en Europa en kwam er een verfilming: *The Diary of Anne Frank*. Ook kwam er de Oost-Duitse prent *Ein Tagebuch für Anne Frank*. Deze "was doordrenkt van het koudeoorlogsdenken". Ook geraakte Otto verwickeld in rechtszaken rond het boek. De auteur besteedt er verschillende hoofdstukken aan. Intussen was in Amsterdam De Anne Frank Stichting opgericht. En werden plannen uitgevoerd om het gerestaureerde achterhuis open te stellen voor het publiek. Dit gebeurde in mei 1960.

Critici waren er ook, zoals degenen die beweerden dat het dagboek niet door Anne zelf was geschreven. De Fransman Robert Faurisson wijdde er in 1980 een boek aan. Maar aan de authenticiteit van Annes geschriften kan niet worden getwijfeld. Wel is zeker dat de edities van elkaar verschillen en dat Otto Frank stukken tekst voor de uitgaves heeft aangepast of weggelaten.

Otto Frank werd een echte ambassadeur voor de nagedachtenis van zijn dochter. Hij reisde een flink stuk van de wereld rond. En hij kreeg brieven uit de hele wereld. Ook hertrouwde hij. In Basel kwam een Anne Frank Fonds tot stand. Dit speelt inmiddels een belangrijke rol in het beheer van de nalatenschap.

Op 19 augustus 1980 overleed Otto Frank op 90-jarige leeftijd. Het laatste hoofdstuk 'Dagboek zonder vader' handelt over wat daarna gebeurde. Nog in 1980 had Otto Frank de oorlogsdagboeken vermaakt aan het huidige NIOD. Het resulteerde in een wetenschappelijke uitgave van alle dagboekversies. Nog andere versies ervan verschenen, net als een aantal wetenschappelijke studies.

Het boek eindigt met een korte beschouwing over het heden. Een algemeen besluit ontbreekt. Anne Frank heeft intussen algemene waardering gekregen als schrijfster. Van *Het Achterhuis* zijn al miljoenen exemplaren verkocht. Anne overleed bijna 80 jaar geleden, maar zij en het achterhuis gaan de eeuwigheid in. Het boek van Sandra van Beek is echter in de eerste plaats het verhaal van Otto Frank na het verlies van zijn vrouw en dochters. Hij heeft zich goed weten te herpakken en dat dwingt grote bewondering af. De zorg voor het dagboek is wellicht zijn redding geweest. Sandra van Beek brengt een vlot geschreven en interessant relaas.

Sam Van Clemen

Over Frantz Van Dorpe

Op 4 juni jongstleden werd in de Stedelijke Openbare Bibliotheek van Sint-Niklaas de verzamelbundel Frantz Van Dorpe (1906-1990): ondernemer, politicus en zoveel meer gepresenteerd. Het boek – 138 bladzijden en 30 illustraties – omvat de geredigeerde versies van de lezingen van het gelijknamige colloquium van vorig jaar, aangevuld met enkele bijbehorende stukken. Het werd geredigeerd door de Leuvense historicus Frank Judo en uitgegeven in een coproductie tussen de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas/KOKW (Sint-Niklaas) en het ADVN – archief voor nationale bewegingen (Antwerpen), met financiële steun van de Stad Sint-Niklaas en de Erfgoedcel Waasland.

Frantz Van Dorpe militeerde tijdens de jaren 1930 in het Verdinaso, engageerde zich tijdens de Tweede Wereldoorlog in het gewapend verzet van rechts-katholieke en royalistische signatuur, manifesteerde zich ten tijde van de Koningskwestie als een jusqu'au-boutistische *diehard* ter verdediging van Leopold III (1901-1983) en was van begin 1965 tot eind 1976 burgemeester van Sint-Niklaas namens de Christelijke Volkspartij (CVP). De rode draad doorheen het publieke optreden van deze energieke bedrijfsleider en dynamische bestuurder-organisator was die van een autoritaire en hiërarchische benadering, waarbij kritiek, inspraak en overleg – democratie dus – uitsluitend als hinderlijk en vertragend werden ervaren.

De inhoudstafel van deze publicatie ziet eruit als volgt:

- Passie in driedelig pak (Frank Judo)
- Van Vlaanderen - door het Verdinaso - naar de Benelux (Jan Creve)
- Benelux- en Europese ambities (Piet Van Bouchaute)
- Het ontstaan van een nieuwe Vlaams economische elite na de Tweede Wereldoorlog: Frantz Van Dorpe in context (Dirk Luyten)
- De zakelijke carrière van Frantz Van Dorpe (Arnold Van Dorpe)
- Frantz Van Dorpe, burgemeester van Sint-Niklaas (Patty De Meester)
- *De grenzen houden uw reputatie niet tegen.* Twee atypische burgemeesters in hun onderlinge verstandhouding (Frank Judo)
- Toon mij wat u leest en ik zal zeggen wie u bent. Een blik in de bibliotheek van Frantz Van Dorpe (Christian Desmet en Nico Van Campenhout)
- Frantz Van Dorpe, zijn wereldbeeld en ons zelfbeeld (Vincent Stuer)

De bundel *Frantz Van Dorpe (1906-1990): ondernemer, politicus en zoveel meer* kost 20 euro en is te koop bij het ADVN (info@advn.be) en bij de KOKW (info@kokw.be).

Nico Van Campenhout

Geschiedenis van reizen en toerisme in België

*N*ico Van Campenhout las twee cultuurhistorische publicaties over reizen en toerisme in België en brengt hierover gezamenlijk verslag uit in dit artikel.

Kas SWERTS, 100 jaar trippen. De Vlaamse Toeristenbond 1922-2022, Antwerpen, Uitg. Ertsberg & Peristyle, 2022, 208 blz. (29,95 euro, ISBN 9789464369526)

Andreas STYNEN en Gerrit VERHOEVEN (red.), Bestemming België. Een geschiedenis van toerisme in dertien etappes (1830-2030), Antwerpen, Uitg. Ertsberg, 2022, 264 blz. (27,50 euro, ISBN 9789464369502)

Voor al dan niet georganiseerd reizen en toeristische informatie kon de relatief kleine groep Belgen die daar toen in geïnteresseerd was vanaf 1896 onder meer een beroep doen op de goeddeels Franstalige Touring Club. Voortbouwend op aanzetten daartoe van vóór 1914 en gestimuleerd door de stroomversnelling waarin de Vlaamse beweging tijdens de Eerste Wereldoorlog was terechtgekomen, werd in 1922 een concurrerende Vlaams-nationalistische vereniging opgericht, de Vlaamse Toeristenbond (VTB), met als opzet “een Vlaamsgezind alternatief te introduceren in het Belgisch toeristische landschap”. In het eerste nummer van haar ledenblad *De Toerist* (maart 1922) stelde de VTB zich tot doel enerzijds de Vlamingen te “leren reizen” en anderzijds de “kennis van het Vlaamsche land zowel bij landgenoten als bij vreemden (te verspreiden) en daardoor het reizen in onze streek aan (te) moedigen”. Een klein decennium later telde de snel groeiende organisatie weliswaar al 100.000 leden, maar dat was tegelijk slechts de helft van Touring Club.

Symptomatisch voor de rivaliteit tussen beide was dat zij elkaar de toeristische verkenning van het pas in 1919 door België geannexeerd gebied Eupen-Malmédy-Sankt-Vith al onmid-

dellijk betwistten. Zo was het boek met de veelzeggende titel *En Belgique recuperée. Promenades à pied dans les régions d'Eupen, Malmédy et St-Vith* uit 1922 van de wallingantische Luikenaar Charles Jacques Comhaire bedoeld om de regio te 'ont-Duitsen' en compleet te integreren in Franstalig België. Dat terwijl *De Toerist* Eupen en omgeving in 1924 omschreef als een "oud-Vlaamse streek, heden ten dage nog opvallend Vlaamsch van karakter".

Net vóór de zomervakantie van dit jaar publiceerde Uitgeverij Ertsberg tegelijk een verzamelm bundel over een aantal thema's uit de ontwikkeling van het toerisme in België tijdens de 19de en de 20ste eeuw, *Bestemming België. Een geschiedenis van toerisme in dertien etappes (1830-2030)* én een historische monografie over de 100-jarige geschiedenis van de VTB, *100 jaar trippen. De Vlaamse Toeristenbond 1922-2022*. De samenstellers en eindredacteuren van eerstgenoemde publicatie, Andreas Stynen en Gerrit Verhoeven en de auteur van het VTB-boek, Kas Swerts, die ook meewerkte aan *Bestemming België*, zijn alle drie alumni van de KU Leuven.

De VTB promootte, faciliteerde en organiseerde tijdens het interbellum zowel het wandel-, het fiets- als het bustoerisme in binnen- en buitenland. In 1924 werd de Vlaamse Automobiëlbond (VAB) opgericht, die net als de VTB bij de stichting een financiële injectie ontving van de Vlaamsgezinde industrieel Lieven Gevaert (1868-1935). VTB en VAB leefden op ietwat gespannen voet, tot ze in 1941 fuseerden. In 1925 bracht de VTB het eerste van een hele reeks toeristische gidsen uit, *Een dag te Antwerpen*, en tien jaar later werd een eerste wandelpad geopend, dat niet toevallig de voetsporen van Hendrik Conscience (1812-1883) volgde. Er werden ook gedenktekens en gedenkplaten ingehuldigd om de herinnering aan "Vlaamse schrijvers, politici, academici, toneelschrijvers, musici of andere prominente figuren" levend te houden. De insteek van de VTB was bewust cultuurtoeristisch en identiteitsvormend. Vanuit die klemtoon op wat het volkseigene werd genoemd, richtte de VTB in 1939 mee de Werkgroep voor Heemkunde op. De volgende jaren koos men in dat verband echter voor een eigen weg, die op 21 september 1941 leidde tot de oprichting van het Verbond van de VTB - Studiekringen, het latere Verbond voor Heemkunde (nu Histories).

Het VTB-huis op de Paardenmarkt in Antwerpen

Tijdens de eerste maanden van de Tweede Wereldoorlog probeerde de VTB onder impuls van ondervoorzitter Jozef Van Overstraeten het voortouw te nemen bij de gelijkschakeling in het kader van de Nieuwe Orde van de culturele werking in Vlaanderen. De Duitse bezetter koos echter andere partners om de opgelegde stroomlijning van het cultuurleven vorm te geven. Het belette de VTB niet om intensief samen te werken met het Verkeersbureau van

de Duitse Spoorwegen en het reizen naar nazi-Duitsland actief aan te prijzen en te bevorderen. Als een onderdeel van zijn *Greep naar de macht*, zoals de titel luidt van het grensverleggende boek van de Gentse historicus Bruno De Wever uit 1994 over *Vlaams-nationalisme en Nieuwe Orde. Het VNV 1933-1945*, probeerde de VTB "de werking van Touring in het Vlaamse culturele landschap te beknotten" en – om het in hedendaagse termen te omschrijven – marktlieder te worden. Van Overstraeten was lid van het collaborerende Vlaams Nationaal Verbond (VNV) en de hoofdverantwoordelijke voor de promotionele acties van de VTB. Vaast Mauquoi, was van juli 1941 tot september 1944 burgemeester van Edegem namens deze partij. In de lokale afdelingen was de situatie veel minder eenduidig en expliciet.

De conclusie van auteur Kas Swerts dat "de VTB nauw aanschurkte tegen de culturele collaboratie, maar tegelijkertijd voorzichtig was om zich volledig tot samenwerking met nazi-Duitsland te bekennen", is bijgevolg misschien ietwat overgenuanceerd en enigszins verhullend, in het bijzonder wat de top van de organisatie betreft. De kortstondige internering van Van Overstraeten en voorzitter Stan Leurs na de bevrijding leidde tot een paleisrevolutie van meer gematigde Vlaamsgezinden, maar al in 1948 werd de oorlogsbladzijde omgeslagen met de aanstelling tot algemeen secretaris van eerstgenoemde, gevolgd door zijn complete rehabilitatie toen hij in 1952 tot voorzitter werd gekozen.

Vanaf de jaren 1950 volgde de VTB mee de geleidelijke democratisering en commercialisering van wat stilaan een toeristische industrie kon worden genoemd en groeide de vereniging steeds meer uit tot een bedrijf. Dat was niet altijd naar de zin van Van Overstraeten, die vreesde dat de flamingantische uniciteit van de VTB verloren dreigde te gaan. Het publiceren van cultuurtoeristische gidsen en het plaatsen van rustbanken, historische informatieborden en andere herinneringsobjecten kende in de tweede helft van de 20ste eeuw een hoge vlucht, dikwijls in samenwerking met steden of gemeenten en droeg – zoals het de uitdrukkelijk bedoeling was van de VTB – bij tot het evident maken van Vlaanderen als politiek-maatschappelijke en socioculturele entiteit.

Vanaf de late jaren 1970 bevond de VTB zich financieel en bestuurlijk bijna aanhoudend in zwaar weer, wat in 1999 resulteerde in het afstoten van de reactiviteiten en in 2008 in de opsplitsing van de VAB en de VTB, die zich transformeerde tot vtbKultuur en begin 2022 – aan de vooravond van het eeuwfeest – tot Cultuursmakers. De vorming van een Vlaamse deelstaat met ruime bevoegdheden, ook inzake toerisme, doorheen opeenvolgende staatsvormingen maakte dat de VTB zich compleet moest heruitvinden. Een gelijk-

Advertentie in de *Auto-Toerist*, 1970.

aardige evolutie maakten onder meer de strijdende Vlaamse cultuurfondsen door tijdens de voorbije kwarteeuw, net als de militante Vlaamse beweging als geheel. "De bond zijn rol in het Belgische toeristische landschap lag niet meer in de toekomst, maar behoorde tot het verleden," zo besluit Kas Swerts zijn uitstekende, essayistische historische studie vol inspirerende feiten, inzichten en analyses. De tentoonstelling over de 100-jarige geschiedenis van de VTB, die Kas Swerts en zijn collega's van het ADVN - archief voor nationale bewegingen (Antwerpen) realiseerden, loopt nog tot 8 januari 2023 in het Museum aan de IJzer in Diksmuide.

In *Bestemming België* komen – behalve een beknopte synthese van het VTB-boek door de auteur – onder meer het slagveldtoerisme naar Waterloo en de relicten uit de Eerste Wereldoorlog in West-Vlaanderen aan bod, naast het eendags-, het kampeer- en het verblijfstoerisme aan de Noordzeekust, het bedevaart-, het koloniaal en het sociaal toerisme van de vakantiekolonies. Ook hoe de Ardennen en de Oostkantons toeristische 'hotspots' werden en geleidelijk minder aantrekkelijk werden bevonden door het publiek, wordt uiteengezet. De bijdrage *Hofstade-plage. Dagjestoerisme aan de Muggenzee* illustreert onder andere hoe een toeristische trekpleister aanleiding gaf tot hoogoplopende (morele) discussies, tot in het parlement toe. In tegenstelling tot het boek van Swerts over het verleden van de VTB, is deze bundel niet gebaseerd op archiefonderzoek. Wat de 13 auteurs op basis van de bestaande literatuur in een aantrekkelijke en kritische schrijfstijl aanbrengen, zet aan om de in kaart gebrachte locaties (opnieuw) te bezoeken of soms zich verder te verdiepen in hun geschiedenis.

Dat al deze academici – ondanks de druk om in het Engels te schrijven – (nog eens) in het Nederlands publiceren en op die manier een breed publiek bereiken en de geschiedschrijving direct relevant maken voor de maatschappij waarin zij leven en werken en die hen via de belastingen de mogelijkheden geven om dat te doen, is een lovenswaardig feit op zich. Dat zij daarbij hoge kwaliteit afleveren – zowel inhoudelijk als vormelijk –, maakt het alleen maar mooier. Met dank aan uitgeverij Ertsberg, die wordt geleid door historicus Karl Drabbe, eveneens alumnus van de KU Leuven.

Nico Van Campenhout

Over China gesproken

*J*ef Abbeel heeft in de voorbije nummers vooral boeken gerecenseerd over Rusland en Oekraïne, maar hij verliest een andere bedreiging niet uit het oog, die wellicht nog veel gevaarlijker is: China.

Joanna Chiu, *China over grenzen. Een nieuwe wereldwanorde*, Uitg. Lemniscaat, Rotterdam, 2021, 352 p.

De schrijfster werd geboren in Hongkong, maar groeide op in Canada. Ze begint met de verklaring van enkele begrippen en met een betwistbare uitspraak: "De semi-onafhankelijke steden Hongkong en Macau vallen buiten het geografisch gebied van de Volksrepubliek China" (p. 11). Die semi-onafhankelijkheid is sinds 2019/1999 verleden tijd en de meeste Chinezen rekenen die steden integraal bij China. Ze verwijst naar de boodschap van vriendschap op de Olympische Spelen van 2008 en stelt dat China nu die vriendschap vervangen heeft door agressiviteit (p. 16). Ook dit is een zeer westerse kijk: de meeste Chinezen zien de agressie eerder komen van Amerika, dat zijn bondgenoten bijna verplicht om hun kant te kiezen tegen China. Chiu is heel kritisch tegenover het totalitair bewind van Xi, waarvan ze genoeg voorbeelden geeft (p. 20-26). Haar boek bestaat uit drie delen: I) Eén China, één systeem; II) Middenmachten en III) Een nieuwe Koude Oorlog?

Eén China, één systeem

In deel I krijgen we een korte geschiedenis van het christendom in China, dat vanwege zijn banden met het westers imperialisme nog altijd streng gecontroleerd wordt. Pastors van christelijke huiskerken krijgen soms 14 jaar cel. Allerlei wetten onderdrukken de vrije meningsuiting en het publiceren van liefdesgedichten kan 7 à 9 jaar cel opleveren. Toch behoren de Chinezen tot de meest optimistische en meest ondernemende burgers ter wereld: 8 op 10 denkt dat hun kleinkinderen het nog beter zullen hebben. Maar de kloof tussen rijk en arm is groter dan in Amerika en het recht is niet voor iedereen gelijk: een alleenstaande moeder wordt beboet, een paar honderd miljoen arbeidsmigranten hebben geen toegang tot onderwijs of andere voorzieningen, dissidenten hebben geen rechten (p. 31-58).

Hongkong krijgt een heel hoofdstuk, dat wel rommelig en niet chronologisch in elkaar zit. Chiu schetst de geschiedenis vanaf de eerste Opiumoorlog (1841-1842) en de toenemende

welvaart sinds 1961. In 1997 beloofde China zich 50 jaar te houden aan het door Deng bedachte principe van 'één land, twee systemen'. Vanaf 2014 eisten de inwoners algemeen stemrecht i.p.v. kiesrecht voor een kleine elite en meer persvrijheid, maar

De skyline van Hong Kong

zonder succes. In 2015 werden boekverkopers ontvoerd naar Chinese gevangenis, waar ze nog altijd vastzitten. Bij de massabetogingen van 2019 werden paraplu's gebruikt tegen het traangas van de politie. 67% beschouwde zichzelf als Hongkonger, slechts 31% als Chinees burger, maar China beschouwt ze allemaal als Chinese burgers. Op 30 juni 2020 trad de nationale veiligheidswet in werking: iedere betoger kon voortaan aan China uitgeleverd worden. De persvrijheid werd verder uitgehouden, ook door zelfcensuur uit angst. Het prodemocratische dagblad *Apple Daily* werd opgedoekt en de bestuurders werden gearresteerd (p. 94-97). China wordt ook assertiever in de Zuid-Chinese Zee, waarbij het zich niet stoort aan de uitspraken van internationale gerechtshoven (p. 74-79).

Houding tegenover andere landen

Deel 2 heet 'Middenmachten'. Daarmee bedoelt de auteur staten die geen wereldmacht zijn, maar wel aanzienlijke invloed hebben: Canada, Australië, Italië en Griekenland. De invloed van Griekenland lijkt mij zeer beperkt. Blijkbaar worden Chinese studenten tot in Canada achtervolgd en bedreigd. De Chinese veiligheidsdiensten vinden iedere Chinees terug in heel de wereld (p. 101-105). In Canada wonen miljoenen Chinezen en studeren er 140.000 per jaar. Ze worden gevolgd door China. De Canadese overheid deed daar niets aan: de handel primeerde, totdat de Canadese politie op verzoek van Amerika op 1 december 2018 Meng Wanzhou, bestuurster van Huawei, arresteerde wegens leugens tegen de HSBC Bank over de relatie van Huawei met Iran, waardoor de bank het gevaar liep de Amerikaanse sancties te schenden. Prompt werden in China twee Canadezen aangehouden. Zonder enige reden werden ze eenzaam opgesloten. Er volgden ook nog harde economische sancties tegen Canada. In september 2021 werd Meng vrijgelaten. De twee Canadezen mochten dezelfde dag ook terug naar huis. Gijzelaars-diplomatie loont (p. 114-130).

Australië is hier de tweede 'middenmacht'. In december 2017 voerde het nieuwe wetten in tegen spionage en schenkingen aan politici. De Chinese ambassade noemde het 'racistische aanvallen op China'. Adverteerders in kranten van Chinese Australiërs werden geïntimideerd als de krant te kritisch was voor China. De tienduizenden Chinese studenten in Australië moeten op hun woorden letten. Australië is erg kwetsbaar voor sancties van China: in 2020 exporteerde het 800 miljoen ton ijzererts naar daar, 35% van zijn handel gaat naar China.

In 2020 eiste Australië een onafhankelijk onderzoek naar de oorsprong van corona. Gevolg: Beijing schortte zijn import op van rundvlees, katoen, gerst en wijn en beval zijn studenten en toeristen om niet meer naar Australië te reizen (p. 138-158).

Italië was het eerste belangrijk Europees land en het eerste G7-lid dat zich in 2019 aansloot bij de Nieuwe Zijderoute. De havens van Triëst en Genua werden er onderdeel van. De bedoeling is heel de wereld te verbinden met de Chinese havens en een nieuwe wereldorde te creëren o.l.v. China i.p.v. Amerika. De schrijfster is niet enthousiast en spreekt over een vaag plan zonder duidelijke cijfers. In Italië dacht men dat China de Italiaanse economie zou redden, maar dat optimisme is verdwenen.

Griekenland is hier het tweede voorbeeld van de Nieuwe Zijderoute. Sinds 2009 ontvangt het steun uit China in ruil voor het verpachten van twee haventerminals in Piraeus aan Cosco (Chinese multinational), dat in 2016 een belang van 51% verwierf in de hele haven. Het aantal overgeslagen containers kende een verzevenvoudiging tussen 2008 en 2013. In 2016 en 2017 steunde Griekenland zijn sponsor China met veto's tegen EU-beslissingen (p. 191-195). Terloops noemt de auteur ook de Chinese investeringen in Afrika: 11,5 miljard dollar tussen 2012 en 2016. Het is nu de grootste handelspartner van Afrika en heeft sinds 2017 een militaire basis in Djibouti (p. 211).

De Oeigoeren

Dan gaat het over de Oeigoeren: meer dan 1 miljoen Oeigoeren en andere minderheden worden in Chinese gevangenissen mishandeld. De vestiging van Han-Chinezen is niet nieuw: ze begon al op het einde van de 19de eeuw. In 1931 kwamen de Oeigoeren in opstand. Ze riepen een republiek uit, die maar één jaar bestond. In 1949 vormden ze nog ruim 75% van de bevolking van Xinjiang, de Han slechts 7%. Nu zijn ze bijna gelijk: 10 miljoen Oeigoeren tegenover 9 miljoen Han. De Han worden bij alles bevoordeeld. In 2009 braken gevechten uit tussen Oeigoeren en Han, in 2014 doodden Oeigoerse separatisten tientallen Chinezen. Gevolg: Xi lanceerde zijn 'war on terror' en opende in 2016 interneringskampen (p. 223-228). 35.000 Oeigoeren zijn naar Turkije gevlucht. Maar Erdogan kiest de kant van Xi: China is de derde handelspartner, na Duitsland en Rusland. In Istanboel is een Oeigoerse academie, maar China achtervolgt ook deze studenten en weet altijd hun telefoonnummers te vinden. En hun familie in Xinjiang verdwijnt dan in kampen (p. 232-244).

Oeigoeren in traditionele klederdracht in 1944

Rusland en Amerika

Rusland en China werken goed samen sinds 2001, ondanks spanningen in het verleden. Rond 1858-1860 pakte Rusland meer dan 1 miljoen km² in de buurt van het Bajkalmeer af van

China (p. 266). Ook waren er spanningen tussen 1956 en 1990. Poetin en Xi zijn al dertig keer bijeengekomen en kanten zich samen tegen de Amerikaanse hegemonie. In 2019 hielden ze samen militaire oefeningen in Siberië, was hun bilaterale handel 110 miljard dollar waard en bezochten ruim 2 miljoen Chinezen Rusland. De Chinese expansie in Rusland leidt wel tot spanningen (p.251-261). De schrijfster kon in 2021 nog niet weten dat China volop steun zou verlenen aan Rusland in de oorlog tegen Oekraïne.

Ook voor Amerika is Chiu zeer kritisch. Politici en anderen die geen kennis hebben van China, voeren er het grote woord en desinformerden de bevolking, ook over corona. Er is veel haat tegen migranten van Chinese afkomst. Dat was al in de 19de eeuw zo, toen vele Chinezen er kwamen werken in de mijnen en bij de aanleg van spoorwegen. En vandaag maken velen geen onderscheid tussen Chinese Amerikanen en de Chinese overheid. Het enorme handelstekort, de Chinese wet die bedrijven verplicht hun kennis te delen en de coronacrisis zorgen voor rancune. Ze hoopt dat er geen oorlog zal komen tussen beide grootmachten (p. 276-282). In haar slotwoord pleit ze ervoor om de dialoog met China overeind te houden en niet te vervallen in een nieuwe Koude Oorlog tegen het 'gele gevaar'.

Beoordeling

Chiu beschrijft China als een grote investeerder, die tegelijk intimideert met zijn overal aanwezige geheime politie en zijn 'Eenheidsfront', dat wereldwijd invloedrijke personen en organisaties aanlokt om de macht en internationale invloed van China te steunen (p. 80-81). Ze doet dat in begrijpelijke en vlotte taal. Maar ze toont niet duidelijk of we nu op weg zijn naar een nieuwe wereldorde of wereldwanorde en ook niet of 'zonder grenzen' betekent dat China heel de wereld wil inpalmen. Ze waarschuwt wel voor de toename van autoritaire regimes: China vormt niet enkel een bedreiging voor onze economie, maar ook voor onze democratische instellingen en principes. Sommige zaken zijn inmiddels al achterhaald: de autonomie van Hongkong is verleden tijd, het is nu 'één land, één systeem' i.p.v. twee systemen. En in de oorlog tegen Oekraïne kiest China duidelijk de kant van Rusland. Hoewel Chiu zegt dat er genoeg Chinese bronnen beschikbaar zijn, citeert zij die niet in haar noten: daar staan enkel westerse (p. 315-332). En hoewel zij een Chinese is, vertolkt ze vooral de westerse visie en veel minder de Chinese, behalve in haar terechte bezorgdheid om de toenemende xenofobie tegenover Chinese immigranten.

Jef Abbeel

Nathan Law en Evan Fowler, *Strijd voor de vrijheid. Hoe we die kwijtraken en hoe we terugvechten*, Uitg. Lemniscaat, Rotterdam, 2022, 199 p.

Nathan Law (°1991) was vanaf 2014 één van de leiders van het Hongkongse verzet tegen de groeiende Chinese invloed. In 2016 werd hij verkozen in het Hongkongse parlement, maar

hij werd er op vraag van Beijing na 9 maanden uitgezet. Hij groeide op in een eenvoudig arbeidersgezin. Hij vertelt dat er door het wanbeleid van Mao 30 miljoen Chinezen stierven van de honger en 30 miljoen baby's geaborteerd werden door hun verhongerende moeders. Het geweld van de Culturele Revolutie kostte volgens hem ook nog eens aan 20 miljoen mensen het leven (p. 21). Dit laatste getal ligt een pak hoger dan meestal wordt aangenomen. Law geeft vele voorbeelden van hoe China met economische chantage wereldwijd de vrijheid van pers en andere media beperkt, tot in Engeland en Amerika toe. Zelfs in Hollywood bepaalt de CCP welke films er (niet) mogen uitkomen (p. 95).

In 2017 kreeg hij twee maanden gevangenis wegens zijn deelname aan betogingen. In 2020 voerde China de nationale veiligheidswet in: wie in Hongkong een 'misdaad' beging, kon uitgeleverd worden aan China. "Free Hongkong" roepen is een voorbeeld van een ernstig misdrijf. In de Britse tijd (1842-1997) konden de Hongkongers hun eigen bestuur ook niet kiezen, maar was de vrijheid van mening en pers zeer groot. In 1964 traden de Beatles er op, wat in China ondenkbaar was (p. 40-41). In 1997 was er geen vreugde: de inwoners vertrouwden Beijing niet. En ze kregen gelijk: de persvrijheid verminderde door zelfcensuur, op school werd het Kantonees vervangen door het Mandarijn, het beloofde kiesrecht werd 'kiesrecht met Chinese karakteristieken', in het gerecht mochten enkel nog 'loyalisten' (aanhangers van Beijing) zetelen, de jaarlijkse herdenking van Tien-an-men werd verboden en de politie deed voortaan wat de Chinese veiligheidsdienst eiste (p. 51).

In de Chinese grondwet staat sinds 1982 de vrijheid van mening en pers, maar China weert buitenlandse media en zet mensen in de gevangenis als ze hun mening durven te uiten. In 2021 moest de *Apple Daily*, het laatste prodemocratische dagblad van Hongkong, zijn deuren sluiten en acht managers werden gearresteerd. In Turkije, Rusland en Hongarije gebeuren gelijkaardige ingrepen (p. 58-64). De verkiezing van de leider van Hongkong gebeurt sinds 1997 onder toezicht van Beijing en de prodemocratische kandidaten maken geen kans, hoewel ze meer steun van de bevolking krijgen. In 2013 ontstond het idee van burgerlijke ongehoorzaamheid om algemeen kiesrecht te eisen. De CCP reageerde met 'Communiqué nummer 9': zeven onbe-

Nathan Law

spreekbare onderwerpen, o.a. persvrijheid, burgerrechten en onafhankelijke rechtspraak (p. 77-82). En sinds 2021 zijn enkel nog patriotten verkiesbaar in Hongkong.

Law toont ook aan dat de CCP op diverse manieren desinformeert over de Zuid-Chinese Zee, de Oeigoeren, de ongelijkheid in China: de rijkste 1% bezit meer dan de armste 50%. 40% of 600 miljoen verdienen minder dan € 140 per maand. Vrouwen verdienen 20% minder dan mannen (p. 128-129).

In juni 2019 betoogden eerst 1 miljoen en dan 2 miljoen Hongkongers (op 7,5 mln.) tegen het uitleveringsverdrag. Law sprak hen toe. Beijing stelde de betoging voor als gewelddadig. In augustus 2019 mocht Law gaan studeren aan de universiteit van Yale. Beijing noemde hem een verrader en een anti-Chinees (p. 140-143). Tot in de VS kreeg hij doodsb bedreigingen en op elke universiteit waar hij mocht spreken, kwamen er Chinese tegenstanders opdagen (p. 140-155).

China is de grootste handelspartner van de EU en de tweede van de VS. Het misbruikt die economische macht: toen Liu Xiaobo in 2011 de Nobelprijs kreeg, bevroor China zijn relaties met Noorwegen voor zes jaar totdat de Noorse regering zich distantieerde van het Nobelprijscomité (p. 173). En toen Australië in 2020 een onafhankelijk onderzoek vroeg naar het ontstaan van het coronavirus, werd het economisch zwaar geboycot. Ook internationale merken van kleding moeten buigen voor de Chinese eisen i.v.m. katoen uit Xinjiang (p. 179). Law besluit: Hongkong was ooit de meest levendige, open en vrije stadsstaat van Azië, die model stond voor het nu democratische Taiwan. In een paar jaar heb ik het zien wegwijnen tot een bijna-autoritaire politiestaat. Het verhaal in dit boek is een waarschuwing voor de vrije wereld (p. 181).

Beoordeling

Law schrijft met veel idealisme over zijn strijd voor vrijheden in Hongkong. Hij doet dat vanuit Londen, waar de Britse regering hem politiek asiel heeft verleend. Hij vertelt niet waarom hij zijn universiteit in Amerika verlaten heeft. Zijn verhaal is niet chronologisch, maar eerder chaotisch. Er zijn veel overeenkomsten met het boek van Joanna Chiu, 'China over grenzen': beide auteurs waarschuwen voor het autoritaire China, dat landen straft die kritisch zijn, dissidenten achtervolgt tot in het verre buitenland en in Hongkong alle vrijheden en de democratie heeft afgeschaft, tegen de afspraken van 1997 in. Law vecht terug, maar zonder succes. De vrije wereld is gewaarschuwd.

Jef Abbeel

De geschiedenis van ...

 mdat alles een geschiedenis heeft, zelfs de toekomst, bespreken we in deze rubriek telkens een boek met als (onder)titel: De geschiedenis van ... Waarheen zo'n boek ons leidt, valt af te wachten. Vormt het onderwerp een dekmantel om het alsnog over de grote geschiedenis te hebben? Of leren we een aspect van het leven kennen waarachter we nooit zo'n interessant verhaal vermoed hadden?

Torbjørn Ekelund, *De geschiedenis van het pad. Een voetreis*, Uitg. de Geus, 2019, 208 p.

Tijdens de corona-lockdowns hebben heel wat mensen de natuur in hun omgeving herontdekt. Het momentum lijkt daar voor een hele reeks boeken over de kunst, de filosofie of de geschiedenis van het wandelen. In dat rijtje is *De geschiedenis van het pad* een dun boekje dat niettemin een reis naar de geschiedenis van de mensheid zelf belooft.

Torbjørn Ekelund is historicus van opleiding en in het dagelijks leven journalist en mede-eigenaar van een Noors online tijdschrift (*Harvest*). In de inleiding van *De geschiedenis van het pad* lezen we hoe een levensveranderende ervaring hem opnieuw aan het wandelen zette. Hij begon zich vragen te stellen over paden en de bewegende mens, die we van nature zijn. Onze vroegste voorouders waren nomaden die rondtrokken om te overleven. Ze baanden zich een weg door onbekend terrein, waarbij de vaardigheid om het landschap te kunnen lezen onontbeerlijk was. Zo zijn de eerste paden van de mens ontstaan: ze vormen niet de snelste weg, niet de kortste weg, maar de meest eenvoudige weg van A naar B. Elke keer dat je een pad volgt, treed je in de voetsporen van voorgangers en houd je tegelijkertijd het pad vrij van begroeiing voor zij die na jou komen.

De mens, het landschap en het pad zijn dus onlosmakelijk met elkaar verbonden, maar de wereld van het 'natuurpad' staat op het punt te verdwijnen, zegt de auteur. Voor ons is niet langer de ruimte, maar de tijd de maatstaf geworden. De gemiddelde moderne mens bereikt zijn bestemming in een oogwenk met de auto, de trein of het vliegtuig, vertrouwt op gps en Google Maps en wandelt enkel nog voor zijn plezier op veelal veilige en bewegwijzerde paden. Verliezen we zo geen essentieel deel van onszelf?

De beschouwingen in Ekelunds inleiding zijn er pal op. De vragen waarmee hij besluit doen halsreikend uitzien naar de rest van het boek. Helaas brengt dat weinig bijkomende historische inzichten. De meeste aandacht gaat naar zijn belevenissen tijdens wandeluitstappen met familie en vrienden, de ene al wat avontuurlijker dan de andere, en zijn persoonlijke familiegeschiedenis. Centraal daarin staat een pad uit zijn kindertijd, dat hij vanuit zijn geheugen beschrijft en uiteindelijk ook opnieuw opzoekt. Het viel te verwachten dat de auteur uit zijn eigen levensverhaal zou putten en de achterflap stelt duidelijk dat dit boek geen allesomvattende historie tracht te zijn. Toch blijf je als geschiedkundige regelmatig op je honger zitten: historische weetjes passeren genoeg – wist je dat zeevaarders op zoek naar vasteland de overvliegende trekvogels volgden? –, echte analyses helaas wat minder.

Enkele onderwerpen die wij graag wat verder uitgediept hadden gezien: onze houding tegenover migratie, het ontstaan van beroemde langeafstandspaden als de *Inca Trail* en het fenomeen van de *songlines* (gezongen verhalen die jonge Aboriginals tijdens hun initiatierite doorheen het landschap leiden). Beter uitgewerkt zijn het pad en de reis als metafoor, het ontstaan van *friluftsliv* (een typisch Noorse filosofie die recreatie in de buitenlucht aanmoedigt), de relatie tussen wandelen en denken (bejubeld tijdens de Romantiek), en de moeilijk te beschrijven geestestoestand waarin veel langeafstandswandelaars op hun tocht terechtkomen. Ook interessant: de opmerking dat mensen al eeuwenlang het gevoel van thuiskomen en de kracht van heimwee kennen. Zou dit de nomadische mens dan vreemd zijn geweest?

Ekelund heeft een aangename stijl. Hij schrijft met kennis van zaken en heeft zich duidelijk ingelezen in het thema. Hij citeert regelmatig andere werken en voegde achteraan een bronnenlijst toe.

Tot slot een kleine waarschuwing over de vertaling: deze is van Nederlandse makelij. Waar Vlamingen het woord 'wandelen' zouden gebruiken, staat er in dit boek stevast 'lopen'. Wat wij dan weer onder 'lopen' verstaan, noemt men in Nederland 'hardlopen'. Het onderscheid wordt vanzelf wel duidelijk: hoe graag Ekelund zich ook te voet verplaatst, het hardlopen kan hij niet op dezelfde manier omarmen als het wandelen.

Ons oordeel

Lees dit boek:

- als je een natuur- of wandelliefhebber bent;
- als je de 'reis naar zichzelf' van een medewandelaar wel kan smaken.

Beperk je tot de inleiding:

- als je op zoek bent naar historische inzichten en geen behoefte hebt aan persoonlijke reisverslagen van de auteur.

Historische Canon van Leuven

mdat dit nummer van Tijdingen een afscheidnummer is van Edward De Maesschalck als hoofdredacteur, is het gepast zijn jongste boek even voor het voetlicht te halen.

Eind november 2022 verschijnt Historische Canon van Leuven, een boek geschreven, getekend en geschilderd in opdracht van Lions Leuven Erasmus, waarvan hij deel uitmaakt en bedoeld als opvolger van Leuven in Vogelvlucht (2016). De opbrengst van beide boeken gaat naar het goede doel, in dit geval in de strijd tegen kinderarmoede.

Het project

Een historische canon wil inzicht geven in de geschiedenis van een bepaald land, volk of streek. Het gaat om belangrijke gebeurtenissen, personen of kunstuitingen, waarvan mag verwacht worden dat de inwoners van dat land of streek ze zouden kennen. In Vlaanderen wordt aan een historische canon gewerkt, maar in Nederland bestaat die al sinds 2006. Daar werden ook al regionale en zelfs lokale canons vastgelegd. Voor Vlaanderen is de Canon van Leuven een primeur. Samen gaat het om zesenzestig feiten uit het verre en recente verleden, die de stad op de een of andere manier op de kaart hebben gezet. De keuze is altijd een beetje arbitrair, maar er is wel degelijk veel onderzoek verricht en er zijn vele gesprekken gevoerd met Leuvense kenners en gidsen om de canon vast te leggen.

Lof van Leuven

Leuven was eeuwenlang de eerste hoofdstad van het hertogdom Brabant, nu van Vlaams-Brabant. Stad van kunstenaars, bierbrouwers en de Mannen van het Jaar. Zetel van belangrijke instellingen zoals de Boerenbond, CERA, AB-InBev en IMEC. Stad ook met een aloude universiteit die ontelbare geleerden heeft voortgebracht en tevens Gasthuisberg beheert, het grootste ziekenhuis van het land. Maar jammerlijk ook een stad die door de eeuwen heen veel heeft geleden: de Spaanse bezetting, het beleg door de Fransen en de Nederlanders, pest en cholera, bloedige strijd voor meer sociale gelijkheid, de Grote Brand van 1914, bombardementen in 1944 en tal van verwoestende overstromingen. Maar altijd is Leuven overeind gebleven en blikte het met opgeheven hoofd de toekomst tegemoet.

Over het algemeen werd vooral gekozen voor feiten die de rol van een gewone stad overstijgen. Zo bestelde Leuven in 1435 een schilderij dat beschouwd wordt als een der mooiste ter wereld (de Kruisafneming door Rogier van der Weyden), vandaag in het Prado in Madrid. Dat is toch wel een vermelding in de canon waard! En wie kan ontkennen dat Leuven heeft gescoord met hoogleraar Georges Lemaître, die in 1931 als eerste de oerknaltheorie (de big bang) heeft verkondigd. En zo zijn er tal van voorbeelden te noemen.

De makers

Tien gebeurtenissen zijn gehuld in een sfeer van magie, zoals de moord op Fiere Margriet in 1225 of de eerste uitgave in Leuven van het beroemde Utopia door Thomas More. Dat was een kolfje naar de hand van de gerenommeerde schilder Francis Méan. Hij maakte voor dit project tien schilderijen van 80 x 100 cm, ergens halverwege tussen abstractie en figuratie. Ze zullen op termijn verkocht worden, maar staan alvast voor eeuwig in dit boek.

Opdat de tekeningen niet uit de toon zouden vallen tegenover de krachtige schilderijen van Francis Méan, werden ze ingekleurd, in feite geaquarelleerd door Jenny Geysen. Bij elk schilderij of tekening hoort ook tekst met uitleg, zodat wie het hele boek doorneemt, in feite ook een geschiedenis van Leuven heeft meegekregen.

Overstroming 1891

Als voorbeeld van zo'n tekening geven we De Grote Overstroming van 1891, toen de halve stad onder water stond. In de Broekstraat (vandaag Janseniusstraat) stond het water wel twee meter hoog. Op de tekening neemt een vrouwelijke fotografe een foto van het rampgebied op het Sint-Antoniusplein. Links zien we de ingang van het Iers College, daarnaast de Broekstraat en het Paridaensinstituut, waar de nonnen vanuit de ramen om hulp roepen, rechts de ingang van de Brandgang.

Edward De Maesschalck

Meridiaan van het academisch kwartiertje

*F*rederik Maertens was afgelopen zomer in Zweden en kwam daar een leuk gedenkteken tegen voor een fenomeen uit het universiteitsleven dat we allemaal kennen: het academisch kwartiertje.

In 1728 introduceerde Arvid Moller, vicekanselier van de universiteit van Lund, voor het eerst het systeem van het academisch kwartiertje. Wanneer de klok van de kathedraal luidde, kregen zowel de studenten als de proffen 15 minuten de tijd om in de klas te raken. Van daaruit is het systeem verder verspreid.

De klok van het universiteitsgebouw van Lund slaat tegenwoordig zowel op het uur

als om kwart na het uur. Vlak voor dat gebouw ligt in het gras een klein plakkaat van de Uarda Academie, een studentengenootschap van de stad. Zij hebben daar in 1996 een zogenaamde "Meridiaan van het academisch kwartiertje" geplaatst.

Het is bedoeld als grapje: de universiteit zou volgens het plakkaat op 1 uur en 15 minuten van Greenwich liggen, oftewel op 18°45' oosterlengte. In werkelijkheid ligt Lund daarvoor zo'n 23 minuten te ver naar het westen. Sinds enkele jaren hangt er een gelijkaardig bordje in de archipel van Stockholm. Daar loopt de meridiaan van 1 uur en 15 minuten wél door.

Meridiaan van het academisch kwartiertje

Frederik Maertens

Column: Zeg ja tegen het onderwijs

 onze voormalige voorzitter Karen De Windt geeft niet op, heeft haar educatieve master gehaald en geeft zowaar al les. En ze is nog gelukkig ook!

In het vorige nummer van *Tijdingen* kon u lezen hoe ik met veel goede moed aan mijn educatieve master was begonnen, met als doel het onderwijs in te stappen. U las ook hoe ik me door deze opleidingsdraak heen worstelde. Ik bereikte het einde. Geheel per ongeluk staat er op mijn diploma zelfs "met onderscheiding". Niet slecht, voor een laatbloeiër.

Ik stuurde in mei al mijn eerste sollicitatiebrieven. "Hallo, ja, ik ben Karen, geef mij werk", maar dan mooier verwoord, in een brief doorspekt met dromen en idealen. Wanneer je jouw vaste job wil opgeven voor een droom, dan ben je niet kieskeurig, zo blijkt. Ik schreef over hoe ik het liefst geschiedenis wou geven, maar dat Engels, Nederlands, kunstgeschiedenis, esthetica of desnoods PAV ook wel oké was. Ik hoor u al denken: "Ja maar, er is toch een lerarentekort?" Ja, dat is er zeker. Maar niet als je graag voltijds geschiedenis wil geven. Of als je niet in drie scholen tegelijk wil staan.

Maar ik mag niet klagen. In juni kreeg ik al enkele telefoontjes. Of ik niet eens op gesprek wou komen. Voor het eerst in mijn leven wilden mensen MIJ voor een job. Had ik dan toch eindelijk mijn heilige werkplekgraal gevonden? Bij het tweede gesprek was het raak. "Als jij het wilt, dan zorgen wij ervoor dat jij een voltijdse baan als lerares Engels krijgt." En zo wist ik begin juni al (op mijn verjaardag nota bene), dat het wel goed ging komen met mij.

Ik heb geschiedenis weer opgegeven. Mijn liefde zit terug in de kast. Maar weet je, er zijn goede redenen om je liefde soms in een kastje te steken, het een aai over zijn bol te geven, en te zeggen "later, later is het jouw beurt". Weliswaar alleen maar als het gaat over immateriële dingen, natuurlijk. Engels is een knelpuntvak. Voor een keer ben ik fan van Ben Weyts. Dit betekent immers dat ik tien jaar ervaring uit de privésector mag meenemen naar het onderwijs. Dat is een flinke smak geld elke maand. Geschiedenis is voorlopig geen knelpuntvak, dus daarmee zou ik toch enkele honderden euro's per maand minder mee verdienen. Lesgeven mag niet gaan over het geld, maar laten we eerlijk zijn: we willen allemaal onze verwarming nog kunnen aanzetten deze winter. Gelukkig vind ik Engels gewoon ook een fijne taal, en voel ik me er wel in thuis.

Karen De Windt

Ondertussen is het vijf oktober, dag van de leerkracht. Ik sta nu een maand en enkele dagen voor de klas. Hieronder vindt u een kleine impressie van die eerste maand.

Leerlingen zijn mondig, maar luisteren vooral niet zo heel goed. Ik moet wel 70 keer per les vragen om te zwijgen, te zitten en die oefeningen nu toch wel echt te maken. Dat kan echter liggen aan het feit dat ik lesgeef in dubbele finaliteit (TSO) en arbeidsmarktfinaliteit (BSO). Ik zou ook liever een netwerk installeren of met de heftruck rijden, dan te leren over de *present simple* of over wat de *personal pronouns* nu juist zijn. Ik besef ook dat er nog veel groeimarge is op mijn manier van lesgeven. Samen komen we er wel.

Verder kreeg ik nog maar twee mailtjes van ouders. Misschien komt dat omdat ik lesgeef in Zaventem. Veel van mijn leerlingen hebben ouders die het Nederlands niet zo goed beheersen. Laat ik eerlijk zijn, sommige van mijn leerlingen beheersen het Nederlands ook maar zozo. Of deze ouders de schoolcapriolen van hun kroost minder goed opvolgen, daar durf ik geen algemeen antwoord op te geven. Ik merk wel dat een nota in de digitale agenda toch indruk maakt, "want dan zien mijn ouders dat". Ik kan alleen maar hopen dat mijn leerlingen van thuis uit gesteund worden. Zelfs de stoerste mannen – met baarden, natuurlijk, wat een verschil met vroeger – krijgen blinkende oogjes als je zegt dat ze iets goed hebben gedaan.

En daarmee wil ik graag eindigen: de meeste kinderen deugen. In elke klas zit er wel een leerling (of een roedeltje leerlingen) waarvan ik denk: "kinneke, gij gaat het nie halen zo zuje". Maar de meesten willen wel. Proberen. Ook in de Brusselse rand. Ook in arbeids- en dubbele finaliteit. Als leerkracht heb je extra obstakels om te overwinnen, zoals de taalbarrière, maar met veel geduld kwam ook de slak de Ark opgeglibberd. Ik ben wat minder naïef dan ik was in mei, maar zo gelukkig.

Karen De Windt

Historische weetjes

30 februari

Wist je dat de maand februari in 1712 wel 30 dagen telde? Althans in het Zweden van die tijd. Daar had men het plan opgevat om tussen 1700 en 1740 geleidelijk de overgang te maken van de juliaanse naar de gregoriaanse kalender. Alleen hielden ze de tel niet zo goed bij en besliste de koning in 1712 om opnieuw naar de juliaanse kalender terug te grijpen. Daardoor kreeg februari er een dagje bij. Derde keer, goede keer: in 1753 werd opnieuw de juliaanse kalender ingevoerd, waarbij 17 februari prompt overging in 1 maart.

Camino Historici: Een rondreis door de Griekse Peloponnesos (deel 2)

In een vorige aflevering van de Camino maakte de lezer kennis met het noordelijke deel van de Peloponnesos, het schiereiland in het zuiden van het Griekse vasteland. Deze keer gaat het naar de bergen van Arkadië en de woeste natuur van de Mani-regio. Beginnen doen we in een regio die door toeristen vaak overgeslagen wordt, maar die een erg speciale plek heeft in het hart van de schrijfster (onze voorzitter Elke Close), want dat was het onderwerp van haar thesis: Arkadië.

Arkadië

Om vanuit Nauplion onze reis verder te zetten naar de ruïnes van Sparta, moeten we via deze enorm mooie regio in het midden van de Peloponnesos naar het zuiden rijden. Wat volgt is een rit door een eindeloze reeks bergen en meteen een goede stopplaats voor mensen die er graag in de bergen opuit trekken. Het feit dat er ook her en der restanten van Griekse steden in deze bergen te spotten zijn, maakt deze streek een gedroomde combinatie voor de actievere historicus die niet vies is om van de platgetreden paden af te stappen.

De ruïnes van de Arkadische stad Alifera

Megalopolis en Tegea: de geringe restanten van twee machtige Griekse steden

Dit landschap is in de laatste tweeduizend jaar nauwelijks veranderd en reeds in de oudheid stond de regio bekend om haar hoge bergen, wat enerzijds de contacten tussen de verschillende Arkadische stadstaten bemoeilijkte maar hen anderzijds wel in staat stelde om actief weerstand te bieden tegen de dreiging van Sparta. Aangezien de macht van de Spartanen zeker een

De tempel van Athena Alea in Tegea

grote dreiging vormde voor de Grieken die in de buurt van de stad woonden, besloten de Arkadische poleis, zoals het oude Tegea, zich te verenigen in de Arkadische Koinon. Dit was een losse organisatie of federatie waarin de leden besloten om zich op bepaalde vlakken te verenigen: ze hadden een staand leger en de leden ervan, de *myrioi*, kwamen verschillende keren per jaar samen in Megalopolis, een stad die de leden van de Koinon rond 370 v. Chr. samen stichtten. In de loop van de vierde eeuw v. Chr. viel de Koinon uiteen en werden de poleis van Arkadië, buiten Megalopolis, steeds minder belangrijk in de algemene Griekse geschiedenis.

Vandaag zijn er zowel van Tegea als Megalopolis nog sporen te vinden, al is het niet veel meer. Hoewel Tegea vandaag niet meer is dan een klein dorpje, heeft het wel een indrukwekkend state-of-the-art museum dat een zeer goed overzicht geeft van de geschiedenis van de streek. Daarnaast kan je ook nog de restanten zien van het heiligdom van Athena Alea, een van de belangrijkste tempels voor de godin in Griekenland. In deze Dorische tempel konden de mensen in de oudheid om *asylum* vragen en zichzelf uit penibele situaties redden door toevlucht te zoeken in de tempel.

In Megalopolis is het grootste theater van de Peloponnesos te vinden, groter dan het bekende van Epidauros, waar zitplaatsen zijn voor zowat 21.000 toeschouwers. Zoals we al vernomen hebben, werd deze stad door de andere Arkadiërs gesticht rond 370 v. Chr. als het ultieme anti-Spartaanse bolwerk en bleef het een grote rol spelen op het schiereiland tot het deel werd van het Romeinse rijk na 146 v. Chr. Naast het theater en het Thersyion, een gebouw met een erg interessante lay-out

*Het theater in Megalopolis
(mèt een tattoo)*

Het oude theater in Sparta

waar we de precieze functie niet van weten, is er ook een zeer lange stoa gevonden, gewijd aan Philippus II van Macedonië, een tempel voor Zeus en een hele reeks publieke gebouwen.

Lakonië

Vanuit Megalopolis trekken we verder naar het Taigetosgebergte en daarmee komen we terecht in de regio rond een van de beroemdste steden van Griekenland, Sparta. Iedere roadtrip rond de Peloponnesos is natuurlijk niet compleet zonder een kleine tussenstop en ook vandaag kan je nog enkele restanten zien van de eens zo roemrijke Griekse stad met een prachtig zicht op de omringende bergketens, net buiten het centrum van het moderne Sparta, waar ook de overblijfselen van de Byzantijnse stad Mystras te vinden zijn.

Mystras: een Byzantijnse stad

Na de vierde kruistocht werd de Peloponnesos door de Franken bezet, die in 1249 op de Mizithras-berg een kasteel hebben gebouwd. Vanaf 1262 werd Mystras een belangrijke vestigingsplaats voor de Byzantijnen, die de controle over het schiereiland hadden overgenomen. Doorheen de tijd kende de stad een enorme bloei en steeds meer mensen vestigden zich in de bergen. Vanaf 1348 werd Mystras de hoofdstad van het Despotaat Morea, een zelfstandig vorstendom, waar de despoot, aangesteld door de Byzantijnse keizer, de hoogste machthebber was. Zelfs toen Mystras in 1460 door de Ottomanen werd veroverd, bleef de stad in aanzien groeien en was het een belangrijk handelscentrum van de Middellandse Zee. Vanaf de 17de eeuw kwam de stad onder wisselende controle van de Ottomanen en Venetianen. In 1770 werd de stad verwoest door Albanese moslims, waarna het grootste deel van de inwoners vertrok.

Mystras

Mystras heeft zeer veel noemenswaardige bezienswaardigheden en pronkt al jaren op de Unesco-werelderfgoedlijst. Naast de indrukwekkende kerken zoals de Agia Sofia, met hun prachtige Byzantijnse mozaïeken, is het uitzicht van bij het kasteel, binnen de Akropolis, zeker de moeite om de berg op te klimmen. Een ander belangrijk gebouw uit de Byzantijnse periode is het Pantanassa, een klooster dat gesticht is in 1428 en het enige gebouw in Mystras dat nog steeds bewoond wordt. In de oudste kerk van Mystras, gewijd aan Agios Dimitrios, is vandaag het museum van Mystras te vinden met een uitgebreid overzicht van de geschiedenis van de stad.

Het Mani-schiereiland

We eindigen dit deel van onze reis in de ietwat ruigere regio helemaal in het zuiden van de Peloponnesos, het Mani-schiereiland. Hoewel de bergen in Arkadië al hoog en eindeloos lijken, is dat nog niets vergeleken met het landschap dat zich uitstrekt over het middelste van de drie schiereilanden. De hoofdstad van de streek is Aeropoli, de stad van Ares, en is ook meteen de ideale uitvalsbasis om de andere dorpen

De typische architectuur van de Mani

te verkennen, waarvan er vele tot lang in de 20ste eeuw enkel per boot te bereiken waren. Ondanks het ruige klimaat, zijn er al sinds de prehistorie sporen van bewoning te vinden en de Griekse schrijver Homeros vermeldt enkele steden in zijn werken. Gedurende de bezetting van de Byzantijnen, Ottomanen en Venetianen kregen de inwoners van Mani een vrij autonoom statuut – in ruil voor een jaarlijkse bijdrage – en boden ze weerstand tegen buitenlandse bezetters zodat het niet verwonderlijk is dat een van de leiders van de Griekse onafhankelijkheid uit die regio kwam. Naast de woeste natuur heeft het schiereiland ook zijn typische architectuur, de zogenaamde torenachtige huizen die lijken op verdedigingsforten. Beroemde voorbeelden zijn de dorpjes Vathia en Gerolimenas maar ook de talloze overblijfselen van de vervallen dorpjes die in de loop van de 19de en 20ste eeuw door de inwoners verlaten zijn. Mocht je echter nog eens op zoek zijn naar wat verkoeling, dan zijn de prachtige stranden van de Middellandse Zee niet veraf.

Elke Close

Kalender van Leuven

De redactie ontving een brief van Didier Lemaire, alumnus van KULeuven (afstudeerjaar 1990), die ondertussen uitgever is geworden van kalenders, onder meer van Leuven.

Ik ben Didier Lemaire, alumnus van de faculteit geschiedenis van de KUL. Zoals u het kunt raden, ben ik Waals, maar mijn licentiestudie in Leuven heeft me veel opgeleverd, omdat ik freelance vertaler Nederlands-Frans ben geworden. Helaas zit de vertaalmarkt al een paar jaar in recessie, dus probeer ik het over een andere boeg te gooien. Ik ben uitgever geworden van regionale kalenders met een historische connotatie, gewijd aan verschillende grote Belgische steden: 5 in Wallonië, maar ook 3 in Vlaanderen (Brugge, Mechelen en natuurlijk Leuven).

De kalender over Leuven vergelijkt 12 oude postkaarten van de stad, vaak uit het begin van de 20ste eeuw, met 12 recente foto's die ik op identieke plaatsen heb genomen, wat de evolutie van die plaatsen duidelijk maakt. De illustraties zijn vergezeld van bijschriften in het Nederlands, die ik heb vertaald of laten vertalen in het Frans, Duits, Engels, ja zelfs in het Leuvense dialect! De laatste bladzijde is gewijd aan enkele anekdotes en de "making off"; ik maak duidelijk dat Leuven de Vlaamse stad van mijn hart is, omdat ik er in totaal vier jaar van mijn leven heb doorgebracht.

Ik heb enkele illustraties bijgevoegd als voorbeeld.

Met vriendelijke groeten,

Didier Lemaire

Wie geïnteresseerd is in de kalender, kan terecht bij:

Les Calendriers AZUR

Par Didier Lemaire

Rue des Magasins 18

7500 Tournai - Belgique

Tél + mobile: 069 223 666

info@calendriers-azur.be

www.calendriers-azur.be

FB: <https://www.facebook.com/calendriersAZUR>

Uit de oude doos

Of je studententijd nu werkelijk de mooiste periode van je leven was of niet, je houdt er ongetwijfeld bijzondere herinneringen aan over. Wij vragen alumni om aan de hand van een foto een terugblik te werpen op hun jaren in Leuven. Dit keer laten we Wilfried Wouters uit Halle aan het woord.

Wilfried: "Deze foto's werden gemaakt in 1962, aan het Sportkot in Leuven. De precieze details ontglippen mij, maar we waren daar naartoe getrokken voor een voetbalmatch tussen studenten. Op de eerste foto, een groepsfoto van de supporters, sta ik rechts achteraan. Ik zat toen in mijn eerste kandidatuur Geschiedenis. Op de tweede foto zie je het ploegje van geschiedenis dat wij kwamen toejuichen. Als voetballers van dienst herken ik Pol Rock, Paul Deryckere, Jaak Gabriels, Theo Mertens ...

Tijdens mijn studententijd maakte ik vrienden voor het leven. Sommigen van hen staan ook op de foto: Eric Defoort, Willy Jonckheere. Diane Stalpaert, Gaby Jacobs, Wim Bosmans, Jaak Vandemeulebroecke, May Croes, Lidwina De Graeve ... Anderen, zoals Christine Keuppens – mijn toekomstige echtgenote – hoorden bij de volgende lichterling en zou ik pas het academiejaar daarop ontmoeten. Samen vormden we 'de groep van 10'. Na onze studie gingen we elk onze eigen weg, maar we bleven elkaar geregeld zien. Helaas hebben we van enkelen intussen afscheid moeten nemen. Met de anderen proberen we nog steeds af te spreken wanneer het kan."

Hebt u ook een foto waaraan een leuk verhaal vasthangt dat u met ons wil delen? Een sfeerbeeld uit de les? Een kiekje van uw vriendengroep op stap? Een heus proclamatieportret? Een momentopname van het leven op kot? Laat het ons weten via redactie@vhl-alumni.be.

Mart Moris

Historische weetjes

Kamikaze

Wist je dat het woord 'kamikaze' oorspronkelijk 'goddelijke wind' betekent? Het Westen leerde de term kennen in de context van WO II, toen Japanse kamikazepiloten zelfmoordaanvallen uitvoerden op Amerikaanse schepen door er met hun toestel op in te vliegen. De 'eerste' kamikaze was echter een mythische stormwind of tyfoon die Japan wel tweemaal van een Mongoolse invasie zou gevrijwaard hebben. In 1274 viel Kublai Khan, de kleinzoon van Dzjengis Khan, Japan aan met een oorlogsvloot. De ervaren veroveraar moest de aftocht blazen na een zware storm waarin talloze schepen en manschappen verloren gingen. In 1281 verzamelde hij zelfs een paar duizend schepen, maar ook dit keer werd het een fiasco. De Khan leed enorme materiële en menselijke verliezen door de kamikaze. De Japanse samoeraikrijgers deden de rest. Geen enkele Mongoolse leider zou nadien nog een poging wagen om Japan in te nemen.

Goed gezien)

Iedereen kent ondertussen wel Sanda Dia, de student die in 2018 na een brutaal en dubieus doopritueel om het leven kwam. Familie en vrienden wilden hem eren en kozen na rijp beraad voor een groots fresco op de zijmuur van Aula De Somer, waar het door alle passanten in de Bériotstraat kan gezien worden. De KU Leuven en de stad Leuven verleenden steun. De straatartiest die het fotorealistische werk heeft gecreëerd is de Duitser Case Maclaim. (Andreas von Chrzanowski). Zijn portret van Sanda Dia is overweldigend en tegelijkertijd sereen en integer. Een krachttoer!

Afzender:
Vereniging Historici Lovanienses
Patrijzenlaan 12/502
3010 Kessel-Lo

PB-PP | P708841
BELGIE(N)-BELGIQUE

Verkeerd adres?

Stuur ons, indien bekend, de juiste adresgegevens door van deze afgestudeerde.
Hartelijk bedankt!

Vereniging Historici Lovanienses
Kesseldallaan 76/0402
B-3010 Kessel-Lo
E-mail: info@vhl-alumni.be
Website: www.vhl-alumni.be